

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Σχολή Επιστημών Διοίκησης και Οικονομίας

Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ»

**«Επίδραση του Εσωτερικού Ελέγχου στη
διενέργεια Εξωτερικού Ελέγχου»**

Διπλωματική εργασία

που υποβλήθηκε στο τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του ΕΛΜΕΠΑ

ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση

Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Λογιστική και Ελεγκτική από την

Λασηθιωτάκη Φανή

Μάιος 2021

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	6
Abstract	6
Ευχαριστίες.....	7
Εισαγωγή.....	9
Α ΜΕΡΟΣ.....	10
Κεφάλαιο I: Ελεγκτική.....	10
1.1 Νοηματικό περιεχόμενο ελεγκτικής και απότεροι στόχοι.....	10
1.2 Τεχνικές εφαρμογής ελεγκτικής.....	12
1.3 Κατηγοριοποίηση ελεγκτικής.....	14
1.4 Βασικοί κανόνες λειτουργίας και τρόπος εκτέλεσης ελεγκτικής.....	16
1.5 Η αξία της ελεγκτικής για τη σύγχρονη επιχείρηση.....	18
Κεφάλαιο II: Εσωτερικός έλεγχος.....	21
2.1 Νόημα και περιεχόμενο εσωτερικού ελέγχου.....	21
2.2 Σκοποί εσωτερικού ελέγχου.....	23
2.3 Πρότυπα διεξαγωγής ενός αποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου.....	26
2.3.1 Πρότυπα χαρακτηριστικών.....	27
2.3.3.1 Εσωτερικός ελεγκτής: προαπαιτούμενα ακαδημαϊκής κατάρτισης, επαγγελματικής εμπειρίας και σκεπτικισμού.....	29
2.3.2 Πρότυπα διεξαγωγής.....	32
2.5 Σχεδιασμός συστήματος εσωτερικού ελέγχου.....	34
Κεφάλαιο III: Εξωτερικός έλεγχος.....	37
3.1 Ορισμός εξωτερικού ελέγχου.....	37
3.2 Στόχοι και επιδιώξεις εξωτερικού ελέγχου.....	38
3.3 Αρχές και κανόνες διεξαγωγής του εξωτερικού ελέγχου.....	42
3.4 Περιεχόμενο Έκθεσης Ελέγχου επί των λογιστικών καταστάσεων.....	43
3.4.1 Είδη έκφρασης γνώμης στην Έκθεση Ελέγχου.....	45
3.5 Σχεδιασμός εξωτερικού ελέγχου.....	47
3.5.1 Προσδιορισμός επιπέδου κινδύνου ελέγχου.....	48
3.5.2 Εύρεση και επαγγελματική εκτίμηση λογιστικών σφαλμάτων.....	49
3.5.3 Συγκέντρωση τεκμηρίων και δημιουργία φακέλου ελέγχου.....	51

Κεφάλαιο IV: Συμβολή εσωτερικού ελέγχου στην αποτελεσματική εφαρμογή του εξωτερικού ελέγχου	53
4.1 Η αλληλεξάρτηση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου	53
4.1.1 Ομοιότητες	54
4.1.2 Διαφορές.....	54
B ΜΕΡΟΣ.....	56
Κεφάλαιο V: Ερευνητική διαδικασία επίδρασης του εσωτερικού ελέγχου στην διενέργεια του εξωτερικού	56
5.1 Μεθοδολογία και σκοπός της ερευνητικής διαδικασίας	56
5.2 Ανασκόπηση Άρθρων	58
5.3 Παρουσίαση ερευνητικών αποτελεσμάτων	61
Συμπεράσματα.....	63
Περιορισμοί.....	65
Βιβλιογραφία.....	66

Δήλωση Αυθεντικότητας

Ο μεταπτυχιακός φοιτητής που εκπόνησε την παρούσα διπλωματική εργασία φέρει ολόκληρη την ευθύνη προσδιορισμού της δίκαιης χρήσης του υλικού, η οποία ορίζεται στη βάση των εξής παραγόντων: του σκοπού και χαρακτήρα της χρήσης (μη-εμπορικός, μη-κερδοσκοπικός, αλλά εκπαιδευτικός-ερευνητικός), της φύσης του υλικού που χρησιμοποιεί (τμήμα του κειμένου, πίνακες, σχήματα, εικόνες κ.λπ.), του ποσοστού και της σημαντικότητας του τμήματος που χρησιμοποιεί σε σχέση με το όλο κείμενο υπό copyright, και των πιθανών συνεπειών της χρήσης αυτής στην αγορά ή την γενικότερη αξία του υπό copyright κειμένου».

Λασηθιωτάκη Φανή

Εξεταστική επιτροπή

«Η παρούσα διπλωματική εργασία εγκρίθηκε ομόφωνα από την τριμελή εξεταστική επιτροπή η οποία ορίστηκε από την Σ.Ε. του ΔΠΜΣ Λογιστική και Ελεγκτική, σύμφωνα με το νόμο και τον εγκεκριμένο Κανονισμό Διπλωματικών Εργασιών του ΔΠΜΣ «Λογιστική και Ελεγκτική». Τα μέλη της Επιτροπής ήταν:

- Ε.Ταμπουρατζή (Επιβλέπουσα)
- Α.Σαμαρά (1^ο Μέλος)
- Α.Λαδάς (2^ο Μέλος)

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από την Σ.Ε. δεν υποδηλώνει αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα.»

Περίληψη

Ο εσωτερικός και ο εξωτερικός έλεγχος αποτελούν δύο από τις πλέον χρήσιμες λειτουργίες των σύγχρονων οικονομικών μονάδων, καθώς επιτρέπουν την έγκαιρη πρόβλεψη κινδύνων, και παρέχουν δικλίδες ασφαλείας για την αποφυγή αυτών. Σκοπός της εν λόγω ερευνητικής εργασίας είναι η εξέταση των δύο μορφών, ο εντοπισμός της σύνδεσης μεταξύ τους, και η εξέταση της επιρροής που έχει ο εσωτερικός έλεγχος στην διενέργεια του εξωτερικού. Για την επίτευξη του σκοπού, σχεδιάστηκε και πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας. Η παρούσα επιστημονική μελέτη μπορεί να αποτελέσει πηγή πληροφόρησης για μελλοντικές έρευνες πάνω στο τομέα του εταιρικού ελέγχου και στην σύνδεση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου.

Λέξεις Κλειδιά: Εσωτερικός έλεγχος, Εξωτερικός έλεγχος, Ελεγκτική, Εταιρική διακυβέρνηση, Εξωτερικός ελεγκτής, Εσωτερικός ελεγκτής

Abstract

Internal and external control are two of the most useful functions of modern financial units, as they allow the timely forecasting of risks, and provide safety valves to avoid them. The purpose of this research work is to examine the two forms, to identify the connection between them, and to examine the influence that internal control has on external conduct. To achieve the goal, a bibliographic review of the existing literature was designed and carried out. The present scientific study can be a source of information for future research in the field of corporate control and the connection between internal and external control.

Key Words: Internal Audit, External Audit, Audit, Corporate Governance, External Auditor, Internal Auditor

Ευχαριστίες

Από καρδιάς, θα ήθελα να ευχαριστήσω τόσο την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κ. Ε.Ταμπουρατζή, για την μέγιστη αρωγή και συμπαράστασή της καθ' όλη την διάρκεια της συγγραφής της παρούσας διπλωματικής μου εργασίας, όσο και τους καθηγητές μου, που μεταλαμπάδευσαν με τον καλύτερο τρόπο τις γνώσεις και εμπειρίες τους και με οδήγησαν στην επίτευξη του στόχου μου, στην ολοκλήρωση του μεταπτυχιακού μου προγράμματος.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ, οφείλω στην οικογένειά μου και στον σύζυγό μου, για την αμέριστη συμπαράσταση, εμπύχωση, ενθάρρυνση, υπομονή, κατανόηση και υποστήριξη που μου προσέφεραν όλο αυτό το διάστημα. Ευγνώμων σε όλους σας !

Η παρούσα εργασία αφιερώνεται στην οικογένειά μου.

Εισαγωγή

Στο σύγχρονο, ολοένα και πιο πολύπλοκο, επιχειρηματικό περιβάλλον είναι εμφανής η ανάγκη για έγκαιρο και έγκυρο έλεγχο των μεγεθών της οικονομικής μονάδας, ώστε να αποφεύγονται τυχόν αστοχίες, κίνδυνοι ή άλλες επιπλοκές που μπορεί να προκύψουν. Για τον λόγο αυτό οι εταιρείες προχωρούν στην σύσταση τμημάτων εσωτερικού ελέγχου, ενώ παράλληλα προσλαμβάνουν και εξωτερικούς ελεγκτές. Οι δύο μορφές ελέγχου οι οποίες αναφέρονται παραπάνω, δημιουργούν τον κλάδο της ελεγκτικής. Η ελεγκτική ως κλάδος των επιστημών οικονομίας και διοίκησης έχει ως αντικείμενό της να αξιολογεί την οικονομική κατάσταση της οικονομικής μονάδας και να βοηθά στην αποτελεσματική της διαχείριση.

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως σκοπό της να μελετήσει τον βαθμό αλληλεξάρτησης μεταξύ των δύο μορφών ελέγχου (εσωτερικού και εξωτερικού), και το κατά πόσο η διενέργεια του εξωτερικού ελέγχου επηρεάζεται από τον εσωτερικό. Στο ευρύτερο πλαίσιο της έρευνας που πραγματοποιήθηκε, η εργασία έθεσε πέραν του βασικού της σκοπού, και επιμέρους. Επιμέρους στόχοι της παρακάτω έρευνας είναι η αναγνώριση των κριτηρίων και των παραγόντων που θεωρούνται βασικά, με βάση την βιβλιογραφία, από τους εξωτερικούς ελεγκτές προκειμένου να αποφασίσουν αν θα ληφθεί υπόψη ο εσωτερικός έλεγχος.

Για την πληρέστερη κάλυψη της έρευνας, πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση τόσο της ελληνικής όσο και της ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας σε πρώτο στάδιο, για να στοιχειοθετηθεί το εννοιολογικό πλαίσιο και να αναγνωριστούν βασικά στοιχεία που βοηθούν την σύγκριση, των δύο μορφών ελέγχου. Κατ' αυτό τον τρόπο εντοπίστηκαν, οι ομοιότητες αλλά και οι διαφορές που εμφανίζονται μεταξύ του εσωτερικού και του εξωτερικού ελέγχου. Κατόπιν αυτού, η έρευνα επικεντρώθηκε στην αναζήτηση της σύνδεσης μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, αλλά και της αλληλεπίδρασης που έχουν.

Η παραπάνω διαδικασία έφερε στο φως ενδιαφέροντα ευρήματα σχετικά με την σχέση μεταξύ των δύο μορφών ελέγχου, και την επίδραση που δέχεται ο εξωτερικός έλεγχος από τον εσωτερικό, καθώς και για τα κριτήρια βάση των οποίων ο εξωτερικός έλεγχος κρίνει την αξία του εσωτερικού για την διαμόρφωση της ελεγκτικής διαδικασίας.

A ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο I: Ελεγκτική

1.1 Νοηματικό περιεχόμενο ελεγκτικής και απώτεροι στόχοι

Η ελεγκτική ανήκει στο οικονομικό επιστημονικό πεδίο και συνδέεται τόσο με τις διεργασίες της λογιστικής όσο και της φορολογίας. Αποτελεί δηλαδή ένα μέρος μιας ευρύτερης οικονομικής και επιστημονικής ομάδας, τα αποτελέσματα της οποίας συσχετίζονται με τους λοιπούς επιστημονικούς κλάδους που αφορούν την εύρυθμη λειτουργία μιας οικονομικής οργάνωσης γύρω από τα πλαίσια του φορολογικού και λογιστικού δικαίου.

Σε αυτό το συγκεκριμένο πλαίσιο, διαχρονικά έχουν προταθεί διάφοροι ορισμοί που προσπαθούν να περιβάλλουν το νοηματικό περιεχόμενο της ελεγκτικής, οι οποίοι με την πάροδο του χρόνου εξελίσσονται αναλογικά με την πορεία της ίδιας της εν λόγω επιστήμης. Ένας βασικός ορισμός που είναι ιδιαίτερα διευρυμένος και στην ουσία επικεντρώνεται στη βασική ιδέα ύπαρξης της ελεγκτικής είναι αυτός του συστήματος επιτήρησης και επαλήθευσης του τρόπου με τον οποίο η Διοίκηση μιας επιχείρησης διαχειρίζεται το σύνολο των ιδιόκτητων στοιχείων του ενεργητικού αποδίδοντας αποτελέσματα προς τους μετόχους που αποτελούν τους ιδιοκτήτες της εταιρίας (Meigsetal, 1984). Σε αυτή τη λογική, η ελεγκτική είναι ο συνδετικός κρίκος μεταξύ δυο ανεξάρτητων και πολύ σημαντικών οργάνων μιας επιχειρηματικής μονάδας, δηλαδή μεταξύ των επενδυτών αυτής και των ανθρώπων που ευθύνονται για την εταιρική της διακυβέρνηση και των οποίων το έργο αξιολογείται από τους πρώτους.

Προέκταση των ανωτέρω είναι ένας δεύτερος ορισμός που δόθηκε το 1999 από τον Παππά, αναφερόμενος στη διαβεβαίωση μέσω του ελεγκτικού μηχανισμού οι υποθέσεις, οι ενέργειες και οι αποφάσεις των υπευθύνων σε πόστα διοίκησης είναι αληθείς με βάση τα δημοσιευμένα λογιστικά και ευρύτερα οικονομικά στοιχεία, επηρεάζοντας τη μελλοντική βιωσιμότητα του χρηματοοικονομικού οργανισμού. Η επιβεβαίωση αυτή απευθύνεται προς τους ιδιοκτήτες μετόχους, διαπιστώνοντας ότι αφενός το έργο της Διοίκησης είναι απολογιστικό και αφετέρου ότι η ελεγκτική επιβεβαιώνει τα πεπραγμένα αυτής ότι δηλαδή είναι συνετά με τους κανονισμούς και τους εκάστοτε στόχους της επιχείρησης.

Όπως γίνεται κατανοητό από τα ανωτέρω, η ελεγκτική είναι ένα σύνολο επαλήθευτικών διεργασιών που λαμβάνουν χώρα στο εσωτερικό μιας οικονομικής οντότητας ανεξάρτητα από το ποιον την ασκεί. Η ελεγκτική έχει αρχή και τέλος την ίδια την επιχείρηση, δημιουργώντας την απαραίτητη γνώση ότι στην πράξη τηρούνται όλοι οι εσωτερικοί κανόνες του καταστατικού και ότι λαμβάνονται αποφάσεις από όλα τα διοικητικά κλιμάκια πάντα και μόνο προς όφελος της επιχείρησης, εξασφαλίζοντας συνάμα και τα συμφέροντα των μετόχων. Για το λόγο αυτό, η ελεγκτική ως επιστημονικός κλάδος έχει διευρυμένη εφαρμογή σε όλες τις επιχειρηματικές δραστηριότητες ακόμα και όταν ο σκοπός τους είναι μη κερδοσκοπικός (Βασιλείου etal, 2017).

Η ελεγκτική ως διεργασία μιας συστηματικής εργασίας επαλήθευσης δεδομένων και πληροφοριών προϋπάρχει στις εμπορικές συναλλαγές και μάλιστα ακόμα και από το 3000 πΧ Συγκεκριμένα, ο γραμματέας των Νινεϋιτών στη Βαβυλώνα αποτύπωνε γραπτά πάνω σε πλάκες ώστε να μην αλλοιώνονται στο χρόνο όλες τις οικονομικές συναλλαγές, υπογράφοντας μάλιστα στο τέλος, προσδίδοντας με αυτό τον τρόπο ακρίβεια και γνησιότητα στις συναλλαγές. Περαιτέρω ενδεικτικά, οι Φαραώ στην αρχαία Αίγυπτο ήθελαν την αναλυτική απεικόνιση των οικονομικών δεδομένων των συγκομιδών για να λαμβάνουν γνώση τεκμηριωμένη, ενώ στην Αθήνα του 300 πΧ, υπήρχε ειδικό όργανο που επείχε θέση σημερινού λογιστή για την επαλήθευση των κονδυλίων των δημοσίων ταμείων, ώστε να εντοπίζουν και να τιμωρούν τους παραβάτες, αποφεύγοντας ταυτόχρονα και την καταστρατήγηση αυτών. Σταδιακά ανά τους καιρούς γίνονταν ουσιώδεις προσπάθειες να οργανωθεί πιο κατάλληλα το έργο της ελεγκτικής από την Αναγέννηση και μετά, προσδίδοντας όλο και μεγαλύτερη σημασία στην αξία της (Meigsetal, 1984).

Όπως γίνεται κατανοητό από τα ανωτέρω, ο αρχικός στόχος της ελεγκτικής είναι η επαλήθευση των πεπραγμένων πάντα στα πλαίσια λειτουργίας μιας εταιρίας αντλώντας πληροφορίες από το λογιστικό της κύκλωμα. Στην ουσία δηλαδή στοχεύει στην εξασφάλιση των αρμοδίων ότι όλες οι οικονομικές συναλλαγές και λογιστικές απεικονίσεις είναι σύννομες και απόλυτα συνυφασμένες με τους εσωτερικούς κανονισμούς, με αποτέλεσμα ο ρόλος της να εξαιρετικά δύσκολος, ουσιώδης και σημαντικός και ταυτόχρονα συνδεδεμένος με τη λογιστική και τη φορολογία.

Με το πέρας του τεχνικού μέρους της ελεγκτικής στα πλαίσια των διεργασιών επαλήθευσης, ακολουθεί η υλοποίηση του δεύτερου στόχου αυτής της επιστήμης που

αφορά το συμβουλευτικό χαρακτήρα που οφείλει να καταδεικνύει. Η ελεγκτική εντοπίζει τα κακώς κείμενα, τις αποκλίσεις από την ορθή λειτουργία των συστημάτων και τα λάθη, συνεπώς σε δεύτερο χρόνο προσφέρει λύσεις και προτάσεις για διόρθωση και βελτίωση αυτών (Αληφαντής, 2019).

Προφανώς για να συμβεί το τελευταίο απαιτείται ιδιαίτερα αυξημένη αντίληψη και κριτική διάθεση από τα άτομα που εφαρμόζουν την ελεγκτική. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι η ελεγκτική δεν θεραπεύει μόνο τα λάθη που εντοπίζει, αλλά αξιολογεί αυστηρά την ύπαρξη και την προέκταση αυτών σε επίπεδο επιχειρηματικότητας υπερβαίνοντας το ρόλο της εάν οι οικονομικές πράξεις και αποφάσεις είναι σύμφωνες με τους εσωτερικούς κανονισμούς μόνο. Η σημασία της ελεγκτικής έγκειται στην επαγγελματική κρίση των ελεγκτών για την ουσία των λαθών και εντοπισμένων παραλείψεων προσδίδοντας της υψηλή θέση στην ιεραρχία της Διοίκησης (Hatherly,2010).

1.2 Τεχνικές εφαρμογής ελεγκτικής

Όπως γίνεται κατανοητό, η ελεγκτική περιλαμβάνει ένα σύνολο τεχνικών που διασταυρώνουν τις καταγραφές, τις συγκρίνουν με τις ληφθείσες αποφάσεις και εξάγουν συμπεράσματα με τη δημιουργία γνώσης εάν όλα τα προγενέστερα συνάδουν με την επιχειρηματική φιλοσοφία και τον τρόπο λειτουργίας μιας οντότητας. Για να υλοποιηθούν όλα τα ανωτέρω, η ελεγκτική έχει συγκεκριμένα εργαλεία στα χέρια της που συμβάλλουν αποτελεσματικά στο έργο της.

Ο κορμός της ελεγκτικής εργασίας είναι η έρευνα σε όλα τα επίπεδα οικονομικού ενδιαφέροντος δηλαδή στα λογιστικά αρχεία και στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, στα εμπορικά συστήματα μηχανογράφησης, στους ηλεκτρονικούς τρόπους επικοινωνίας – συνεργασίας και εν γένει σε κάθε καταγραφή οικονομικού και λογιστικού περιεχομένου. Μέσω της ενδελεχής έρευνας επιτυγχάνονται τόσο το επίπεδο των διασταυρώσεων ως προς την ακριβοδίκαια αλήθεια και ορθότητα των δεδομένων όσο και ως προς την αποτελεσματικότητα των συστημάτων που μόνο με αναζήτηση και εντοπισμό αυτά δύνανται να αξιολογηθούν. Άλλωστε, εκ φύσεως η

ελεγκτική αναζητά την αλήθεια των συναλλαγών, τη σωστή λογιστική απεικόνιση τους και τη θεραπεία των λαθών σε βάθος (Παπάς, 1999).

Μια από τις πιο σημαντικές τεχνικές της ελεγκτικής περιλαμβάνει τα ίδια τα συστήματα μηχανογράφησης και πληροφορικής που χρησιμοποιούνται ως μέσο της ελεγκτικής διαδικασίας. Πιο αναλυτικά, έρευνες το 2014 διαπίστωσαν ότι όσο πιο άρτια δομημένα είναι τα συστήματα των υπολογιστών που χρησιμοποιούνται στις ενέργειες επαλήθευσης τόσο μεγαλύτερη ποιότητα προσφέρεται στο ελεγκτικό αποτέλεσμα καθώς ελαχιστοποιούν τον κίνδυνο ελεγκτικού λάθους, ενώ ταυτόχρονα διευκολύνεται εξαιρετικά σημαντικά η διασταύρωση ως το πυρήνα της ελεγκτικής διαδικασίας. Επιπροσθέτως, διευκολύνεται η κριτική αξιολόγηση των ευρημάτων γλιτώνοντας χρόνο και κόπο και από τους ίδιους τους ελεγκτές. Μάλιστα, οι ίδιες έρευνες προτείνουν ότι τα βοηθητικά συστήματα πληροφορικής φέρουν μεγαλύτερο αποτέλεσμα εάν σχεδιαστούν απόλυτα στον τρόπο λειτουργίας του εκάστοτε οικονομικού οργανισμού, δηλαδή εάν εξατομικευτούν στον εσωτερικό τρόπο δημιουργίας και ανάπτυξης των δεδομένων (Mahzan, Lymer, 2014).

Ένα παράδειγμα των ανωτέρω που ρίχνει φως στη σπουδαιότητα ενός αποτελεσματικού πληροφοριακού συστήματος ως το βασικό και αναντικατάστατο μέσο ελέγχου είναι οι τεχνικές διαχείρισης δεδομένων γνωστές ως “big data techniques”, που επεξεργάζονται στην ουσία διάφορες πληροφορίες ελέγχου σε πραγματικό χρόνο και μάλιστα προχωρώντας ένα βήμα παρακάτω: συγκρίνοντας αυτά τα δεδομένα με άλλες πλατφόρμες πληροφοριών. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται πιο αποτελεσματικά η άμεση και γρήγορη επεξεργασία δεδομένων ενώ ταυτόχρονα γίνεται επαλήθευση με άλλες πηγές πληροφόρησης (Geppetal, 2018).

Στην ίδια κατεύθυνση βρίσκονται και τα πληροφοριακά συστήματα εντοπισμού δεδομένων που δείχνουν απάτη σε ελεγκτικό επίπεδο με ευρεία εφαρμογή κυρίως στις ασφαλιστικές εταιρίες τα τελευταία χρόνια σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες. Τα συστήματα αυτά διαθέτουν συγκεκριμένους αλγορίθμους διασταυρώσεων πληροφοριών που λειτουργούν συνειρμικά δηλαδή δημιουργώντας λογικά δέντρα λήψης αποφάσεων που αναδεικνύουν τα σημεία απάτης όποτε το σύστημα δεν καταλήγει σε μια λογική απόφαση. Προφανώς, πρόκειται για ένα πολύ πρωτοποριακό και χρήσιμο μέσο ελεγκτικού μηχανισμού που επικεντρώνεται κυρίως στις αθέμιτες και εσκεμμένες πράξεις που βλάπτουν ένα οικονομικό οργανισμό (Ngai etal, 2010).

Με την πάροδο των ετών, τα εργαλεία της ελεγκτικής εξελίσσονται και εμπλουτίζονται όπως ακριβώς και οι απαιτήσεις από το παραγόμενο έργο της, πάντα έχοντας ως κριτήριο τις απαιτήσεις των διοικούντων και εν γένει των επιχειρήσεων. Σε αυτή την κατεύθυνση βρίσκονται κυρίως τα συστήματα πληροφορικής και μηχανογράφησης με επίκεντρο τις νέες τεχνικές τεχνητής νοημοσύνης γνωστές ως “artificial intelligence techniques”. Πρόκειται για ένα σύνολο νέων προγραμμάτων που επεξεργάζονται την παραγόμενη πληροφορία ως αποτέλεσμα της ερευνητικής διαδικασίας και την αξιολογούν, αφού πρώτα έχουν λάβει συγκεκριμένες οδηγίες και κατευθύνσεις από την επιχείρηση. Στην ουσία δηλαδή αποτελούν συστήματα ανάλυσης και διαχείρισης της παραγόμενης γνώσης σε επίπεδο management, γεγονός που συμβάλει στο έργο του ελεγκτή ως προς την αξιολόγηση των ελεγκτικών ευρημάτων, χωρίς όμως να υποβαθμίζει ή να υπονομεύει την ίδια την επαγγελματική κρίση και την προσωπική εκτίμηση που οφείλει να έχει απέναντι στα γεγονότα αλλά παραμένοντας ένα σημαντικό βοηθητικό εργαλείο και μάλιστα σε επίπεδο τελικής διερεύνησης και αξιολόγησης (Bojorque, Pesántez-Avilés, 2020).

1.3 Κατηγοριοποίηση ελεγκτικής

Έχει γίνει απόλυτα κατανοητό ότι η ελεγκτική είναι ένας οικονομικός κλάδος που έχει ευρεία χρήση που μάλιστα, πολλές φορές υπερβαίνει τα όρια της λογιστικής και φορολογίας. Ο βασικός λόγος παραμένει η σπουδαιότητα των πορισμάτων ελέγχου σε επίπεδο γνώσης της ορθότητας των πεπραγμένων αλλά και βελτίωσης των λαθών και αποκλίσεων στο μέλλον.

Σε αυτή τη λογική, η ελεγκτική κατηγοριοποιείται σε επιμέρους ομάδες με γνώμονα διαφορετικά κριτήρια. Η πρώτη ουσιώδης διάκριση της ελεγκτικής είναι με βάση τα πρόσωπα που θα την εφαρμόσουν, δηλαδή αυτά που θα υλοποιήσουν την ελεγκτική διαδικασία. Υπό αυτό το κριτήριο, η ελεγκτική διακρίνεται στον εξωτερικό έλεγχο, δηλαδή στον ελεγκτικό μηχανισμό που εφαρμόζει κάποιος πιστοποιημένος ορκωτός ελεγκτής που δεν ανήκει στο έμψυχο δυναμικό της επιχείρησης με σχέση εξαρτημένης εργασίας. Αφορά έναν έλεγχο που γίνεται εξωτερικά, δηλαδή από τρίτο πιστοποιημένο πρόσωπο και για λογαριασμό των μετόχων που είναι και οι ιδιοκτήτες μιας εταιρίας. Στον αντίποδα της ίδιας ομάδας είναι ο εσωτερικός έλεγχος, που

περιλαμβάνει ένα σύνολο ενεργειών ελεγκτικής στο εσωτερικό της επιχείρησης από κάποιο πρόσωπο που ανήκει στο προσωπικό της εταιρίας με σχέση εξαρτημένης εργασίας. Προφανώς, ο εσωτερικός ελεγκτής έχει αρχή και τέλος τον ίδιο τον οικονομικό οργανισμό για το σύνολο του έτους, αφού η εργασία του αφορά όλους τους εσωτερικούς μηχανισμούς λειτουργίας της οντότητας και τα πορίσματα αυτού ελέγχονται από τη Διοίκηση (Βασιλείου etal, 2017).

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι ο εσωτερικός έλεγχος έχει ένα πιο διευρυμένο και εκτενές πεδίο εφαρμογής στο επιχειρησιακό περιβάλλον λαμβανομένου υπόψη ότι αφορά ένα σύνολο δραστηριοτήτων που εντάσσονται στην πρακτική εσωτερικού ελέγχου που εφαρμόζει η εκάστοτε εταιρία. Αντίθετα, η ελεγκτική τεχνική που εφαρμόζει ένας εξωτερικός ορκωτός λογιστής επικεντρώνεται στη λογιστική επεξεργασία των οικονομικών δεδομένων όπως παρουσιάζονται στις ετήσιες χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Συνεπώς, ο εσωτερικός έλεγχος είναι γενικός σε διάφορα επίπεδα καθημερινών δραστηριοτήτων ενώ ο εξωτερικός πιστοποιεί κατά βάση τις λογιστικές πληροφορίες που δημοσιεύονται ως προς τη συνέχεια δραστηριότητας μιας οντότητας¹.

Ένα άλλο κριτήριο διαχωρισμού της ελεγκτικής σε κατηγορίες αφορά το χρονικό διάστημα που λαμβάνει χώρα ένας έλεγχος. Σύμφωνα με αυτό το πνεύμα, ένας έλεγχος καλείται τακτικός εφόσον πραγματοποιείται σε γνωστά και προκαθορισμένα χρονικά διαστήματα μέσα σε μια χρήση. Συνήθως ο έλεγχος αυτού του είδους έχει και συγκεκριμένο σκοπό για αυτό και είναι προδιαγεγραμμένος στην επιχειρηματική ατζέντα του έτους. Κλασικό παράδειγμα αυτής της ομάδας είναι ο τακτικός έλεγχος των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων ενός επιχειρηματικού οργανισμού από έναν εξωτερικό ορκωτό λογιστή. Από την άλλη πλευρά, έκτακτος ονομάζεται ο έλεγχος που διενεργείται ξαφνικά και απρόσμενα σε απρόσμενο και μη πραγματοποιημένο χρόνο για να καλύψει κάποια μη αναμενόμενη ανάγκη που προέκυψε εντός της επιχείρησης όπως για παράδειγμα έκτακτος έλεγχος στα αποθέματα λόγω μεγάλης απώλειας (Παπάς, 1999).

---

¹ Καββαθάς Σ, (2018), *Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος: Διαφορές και ομοιότητες στη σύγχρονη εποχή*, άρθρο στο περιοδικό Accountancy Greece, διαθέσιμο στο <https://www.accountancygreece.gr/%CE%B5%CF%83%CF%89%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B5%CE%BE%CF%89%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CE%AD%CE%BB%CE%B5%CE%B3%CF%87%CE%BF%CF%82-%CE%B4%CE%B9/>

Περαιτέρω, υπάρχει μια διάκριση ως προς το αντικείμενο ελέγχου δηλαδή το εύρος των αρχείων που εξετάζει ανά περίπτωση. Σε αυτή την κατεύθυνση, υπάρχει ο ελεγκτικός μηχανισμός γενικού επιπέδου, στον οποίο ο ελεγκτής διευρύνει το πεδίο της ελεγκτικής του έρευνας σε διαφορετικά αρχεία και σε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα που μπορεί να εκτείνεται και σε ένα έτος. Αντίθετα, ο έλεγχος ειδικού επιπέδου είναι πιο εξειδικευμένος και αφορά ένα συγκεκριμένο αντικείμενο ελέγχου, όπως για παράδειγμα τα χρηματικά διαθέσιμα (Αληφαντής, 2019).

Μια ακόμη κατηγορία ελεγκτικής αφορά τους επιδιωκόμενους σκοπούς που επιθυμεί να εκπληρώσει, που είναι και το ζητούμενο γενικά της όλης διαδικασίας. Οι σκοποί αυτοί τίθενται από συγκεκριμένες ομάδες χρηστών της ελεγκτικής πληροφόρησης με έμφαση στο Διοικητικό Συμβούλιο και τους μετόχους ως ανώτερα όργανα. Διακρίνεται σε ελεγκτικές διεργασίες λογιστικού περιεχομένου δίνοντας έμφαση κυρίως σε όλα τα αρχεία, καταχωρήσεις, επεξεργασμένα δεδομένα και συγκεντρωτικές πληροφορίες που αφορούν το λογιστικό και οικονομικό τμήμα μιας οντότητας. Η δεύτερη κατηγορία αυτής της διάκρισης αφορά τους διαχειριστικούς ελέγχους που άπτονται στο να εντοπίσουν εάν υπάρχει ομαλή επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ όλων των εργαζομένων, δηλαδή αφορά έναν έλεγχο που ικανοποιεί σκοπούς ποιοτικής αποδοτικότητας της επιχείρησης και κυρίως προς το έμψυχο δυναμικό της και όχι τόσο οικονομικούς ή ποσοτικούς. Μια ακόμα διάκριση αυτής της ομάδας είναι ο ελεγκτικός μηχανισμός σε επίπεδο Διοίκησης και είναι και αυτός τόσο ποιοτικός όσο και ποσοτικός. Ο εν λόγω έλεγχος αξιολογεί το βαθμό πραγματοποίησης των στόχων που έχουν ανατεθεί στα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και είναι απολογητικός, δηλαδή αξιολογεί την απόδοση των ατόμων διοίκησης ως προς το ανατιθέμενο έργο (Παπάς, 1999).

Αξίζει να σημειωθεί ότι ένα είδος ελέγχου μπορεί ταυτόχρονα να ανήκει σε περισσότερες από μια ομάδες, δηλαδή ο τακτικός έλεγχος από ορκωτούς είναι ταυτόχρονα και εξωτερικός και γενικού επιπέδου.

1.4 Βασικοί κανόνες λειτουργίας και τρόπος εκτέλεσης ελεγκτικής

Λόγω της σημασίας της ελεγκτικής κυρίως ως προς τον εντοπισμό και την αξιολόγηση των ελεγκτικών ευρημάτων, ο συγκεκριμένος κλάδος υπάγεται σε ένα σύνολο κανόνων λειτουργίας ανάλογα με το Σώμα στο οποίο απευθύνεται. Ο λόγος

των κανόνων αυτών είναι για να θέσουν τα όρια ελέγχου των ελεγκτών, το αντικείμενο εργασίας τους και την επαγγελματική τους συμπεριφορά με σκοπό αφενός να είναι έννομα και αφετέρου να εξασφαλίσουν ένα υψηλό επίπεδο απόδοσης και ποιότητας ελεγκτικού έργου. Να σημειωθεί ότι οι κανόνες λειτουργίας και εφαρμογής της ελεγκτικής απευθύνονται κυρίως στον εσωτερικό και στον εξωτερικό έλεγχο, γνωστά ως πρότυπα ελέγχου.

Στην ουσία πρόκειται για μια ομάδα κανόνων που διασφαλίζει στον ελεγκτή ότι τα αποτελέσματα του έργου του θα είναι πλήρη, νόμιμα, έγκυρα και ορθολογικά και πάντα σε συνάρτηση με την εγχώρια νομοθεσία και τις επιχειρηματικές απαιτήσεις που έχει κάθε οντότητα. Αποτελούν δηλαδή τον κώδικα δεοντολογίας ο οποίος συνάμα περιλαμβάνει και τους κανόνες άσκησης του ελεγκτικού έργου με επίκεντρο πάντα το όφελος των οικονομικών οργανισμών. Για τους λόγους αυτούς τα πρότυπα ελέγχου αναφέρονται στους κάτωθι άξονες (Παπάς, 1999):

- Πρότυπα γενικού περιεχομένου ελεγκτικής, που επισημαίνουν τη σημασία της αντικειμενικότητας, επαγγελματικής επιμέλειας και επιστημονικής κατάρτισης που οφείλουν να υιοθετούν και να εφαρμόζουν οι ελεγκτές.
- Κανόνες που αναφέρονται στην εκτέλεση του ελεγκτικού μηχανισμού σε τεχνικό επίπεδο. Οι κανόνες αυτοί αφορούν το σχεδιασμό των ελεγκτικών διεργασιών με γνώμονα πάντα τις ιδιαιτερότητες κάθε επιχείρησης προκειμένου σε επίπεδο εκτέλεσης να εκπληρώσουν τους ελεγκτικούς στόχους που απαιτούνται. Ακόμη περιλαμβάνουν και τις αρχές τεκμηρίωσης ελέγχου, δηλαδή όλα τα πρότυπα που επικεντρώνονται στο αποδεικτικό υλικό που πρέπει να συγκεντρώνεται ως τεκμήριο των ευρημάτων ελέγχου.
- Αρχές γραπτής έκθεσης ελέγχου, που διατυπώνουν τη δομή, το περιεχόμενο και τον τρόπο έκφρασης και παρουσίασης των ελεγκτικών πορισμάτων από τον ελεγκτή ώστε να επιτυγχάνεται σαφήνεια λόγου, κατανόηση περιεχομένου και πληρότητα πληροφόρησης από όλα τα όργανα που λαμβάνουν τα δεδομένα ελέγχου με στόχο τη λήψη αποφάσεων.

Με βάση το ανωτέρω πλαίσιο, όσον αφορά τον εσωτερικό έλεγχο μιας επιχείρησης, οι βασικοί κανόνες λειτουργίας αυτής της κατηγορίας ελεγκτικής περιλαμβάνονται στα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου με

υπεύθυνη αρχή το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδος². Πρόκειται για ένα σύνολο αρχών που οφείλουν να καταδεικνύουν οι εσωτερικοί ελεγκτές στην υλοποίηση του έργου τους, εξασφαλίζοντας με αυτό τον τρόπο ότι θα υλοποιηθούν με επιτυχία και πληρότητα οι ελεγκτικοί στόχοι και λοιπές υποχρεώσεις που τους έχουν ανατεθεί σε επίπεδο εσωτερικού περιβάλλοντος.

Στον αντίποδα, ο εξωτερικός έλεγχος υπάγεται στους κανονισμούς των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων και Διεθνών Προτύπων Δικλίδων Ποιότητας υπό την εποπτεία της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων³ στην Ελλάδα, οι οποίοι είναι πλήρως εφαρμοσμένοι με τα πρότυπα που καταρτίζει η επιτροπή International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB)⁴. Πρόκειται για ένα σύνολο οδηγιών που θέτει το πλαίσιο εργασίας των ορκωτών ελεγκτών με στόχο τη συγκέντρωση όλων των αρχείων και παραστατικών που επέχουν θέση αποδεικτικού του ελεγκτικού έργου και που με τη σειρά τους επεξηγούν την ορθότητα των ελεγκτικών πορισμάτων. Οι κανόνες αυτοί ορίζουν ότι τα σφάλματα που εντοπίζονται θα πρέπει να είναι επαρκώς τεκμηριωμένα, ώστε εν συνεχεία η Διοίκηση να προβεί στην διόρθωση τους με σκοπό την ορθότητα των λογιστικών καταστάσεων που δημοσιεύονται.

Αυτό που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως συμπέρασμα των ανωτέρω είναι το γεγονός ότι η ελεγκτική κυμαίνεται στην ίδια φιλοσοφία κανόνων λειτουργίας και εκτέλεσης των διαδικασιών επαλήθευσης τόσο στον εσωτερικό όσο και στον εξωτερικό έλεγχο, δηλώνοντας την κοινή πορεία πλεύσης ως προς τους στόχους και το σχεδιασμό τους. Οι διαφορές τους έγκειται κυρίως στο άτομο που ασκεί τον έλεγχο, στους υπευθύνους που απευθύνεται ως προς την έκφραση γνώμης στην έκθεση ελέγχου και στον τρόπο που εκτελείται ο έλεγχος ως διαδικασία.

1.5 Η αξία της ελεγκτικής για τη σύγχρονη επιχείρηση

Είναι γεγονός ότι τη σημερινή εποχή με τις αντίξοες οικονομικές συνθήκες και την πολυπλοκότητα των εμπορικών συναλλαγών, κάθε επιχειρηματική μονάδα έχει

---

²<https://na.theiia.org/>

³<http://www.elte.org.gr/>

⁴<https://www.iaasb.org/>

ανάγκη και δευτερευόντως απαιτεί να διαθέτει ένα εποπτικό σύστημα ελέγχου που θα της εξασφαλίζει ότι όλες οι εσωτερικές διεργασίες σε καθημερινή βάση ακολουθούν τις απαιτούμενες οδηγίες των εσωτερικών κανονισμών και των νομοθετικών διατάξεων. Για να συμβεί αυτό, κάθε οντότητα οφείλει να επενδύσει ουσιαστικά στη δημιουργία και λειτουργία ενός μηχανισμού ελεγκτικής που θα φέρει τα αποτελέσματα που επιζητεί τόσο σε ανθρώπους με άρτια και σχετική κατάρτιση όσο και σε υλική και τεχνική υποστήριξη για να φέρουν εις πέρας το έργο τους.

Στις μέρες μας, η ανάγκη κάθε οντότητας να διαθέτει ένα οργανωμένο μηχανισμό ελεγκτικής είναι καίρια κυρίως για δική της ανατροφοδότηση πληροφοριών. Η ελεγκτική περιλαμβάνει μια συγκεκριμένη μέθοδο συλλογής και επεξεργασίας των πληροφοριών που σχετίζονται με την ομαλή λειτουργία της επιχείρησης, οι πληροφορίες της οποίας προσφέρονται απευθείας προς χρήση από τη Διοίκηση και τους μετόχους, δηλαδή τα δύο σώματα που κατευθύνουν και αποφασίζουν για την πορεία αυτής. Η πληροφόρηση που παρέχεται, εφόσον είναι επαρκής και σωστή ως προς το περιεχόμενο, είναι αυτή που θα οδηγήσει σε ανατροφοδότηση ως προς την πληρότητα των συστημάτων και των διαδικασιών και θα έχει ως αποτέλεσμα τη λήψη σχετικών αποφάσεων από τα δυο διοικητικά σώματα (Nedžad, Ninoslav, 2016).

Αυτή η ανατροφοδότηση είναι που οδηγεί και στην προστασία των συμφερόντων τόσο των μετόχων όσο και των δικαιωμάτων του Διοικητικού Συμβουλίου, καθώς το πρώτο καλείται να επιβλέπει το παραγόμενο έργο του δεύτερου και ως απόδοση και ως νομιμότητα. Η ελεγκτική είναι η επιστήμη που θα εξασφαλίσει την ομαλή σχέση αυτών των δύο σωμάτων προς όφελος και μελλοντική μακροημερία της ίδιας της επιχείρησης, αφού διαπιστώνεται ότι η επιχείρηση λειτουργεί με γνώμονα τον κανονισμό, τον Νόμο και τα συμφέροντα των μετόχων. Για τους λόγους αυτούς, έρευνες έχουν δείξει ότι θα πρέπει η Διοίκηση να διαθέτει ειδικό management που να αποτρέπει τις συγκρούσεις μεταξύ των ελεγκτών και των ατόμων που ελέγχονται, όπως επίσης και των σωμάτων διοίκησης και των μετόχων, πάντα στα πλαίσια και λογική της προστασίας των δικαιωμάτων και προσωπικών οφελών όλων (Allen, 1996).

Η ελεγκτική είναι ένας κλάδος διορθωτικός, αφού από τη φύση της ως εποπτικός μηχανισμός εντοπίζει ασάφειες, παραλείψεις, σφάλματα και αναποτελεσματικότητες, δείχνοντας σε δεύτερο χρόνο τον τρόπο που αυτά θα διορθωθούν. Έχει σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο που να εντοπίζει τις ασάφειες των συστημάτων ή τις εκούσιες

ανθρώπινες παρεμβάσεις που και στις δυο περιπτώσεις, σκοπεύουν στην ανακρίβεια της οικονομικής πληροφόρησης. Για αυτό ο σχεδιασμός ενός ελεγκτικού μηχανισμού αποτελεί τη βάση για την αποτελεσματική λειτουργία του και υλοποιείται με γνώμονα το διορθωτικό χαρακτήρα του, δηλαδή ένα βήμα ακόμα περισσότερο από τον απλό εντοπισμό (Βασιλείου etal, 2017).

Για να προστεθεί στα ανωτέρω εν συνεχεία και η συμβουλευτική οπτική που διαθέτει η ελεγκτική. Πέρα από το τεχνικό μέρος των ελεγκτικών διεργασιών, η ελεγκτική οφείλει να αξιολογεί τα πορίσματα που εντόπισε στο πλαίσιο της ανατροφοδότησης που παρέχει, όπως αναφέρθηκε. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι πέρα από την παρουσίαση των ελεγκτικών ευρημάτων, οφείλει να προτείνει λύσεις, να αναδεικνύει νέες πρακτικές που θα βοηθήσουν στην βελτίωση των συστημάτων της οντότητας και να συμβουλεύει για το τι πρέπει να γίνει από εκεί και πέρα. Όλα τα ανωτέρω, δίνουν επιπρόσθετη αξία σε έναν οικονομικό οργανισμό και συμβάλλουν στη βελτίωση του ανταγωνιστικού του πλεονεκτήματος ως προς το σύγχρονο ανταγωνισμό που αντιμετωπίζει (Roussyetal, 2020).

Ακόμη, η ελεγκτική διαθέτει έναν προληπτικό χαρακτήρα που έχει μεγάλη σημασία για τη σημερινή επιχείρηση. Αυτό συνεπάγεται ότι λειτουργεί ως ανασταλτικός παράγοντας για όποιον θέλει να τη βλάψει, γνωρίζοντας ότι οι πράξεις του θα αποτελέσουν αντικείμενο ενδελεχούς ελέγχου, προλαμβάνοντας περιπτώσεις δόλου και απάτης. Ακόμα και στις περιπτώσεις που αυτό δεν θα λειτουργήσει, η ελεγκτική ως μηχανισμός πρόληψης και πάλι επιβεβαιώνει ότι όλες οι διεργασίες οικονομικού περιεχομένου μιας επιχείρησης είναι σωστές, σύννομες και επαρκείς.

Σε ένα σημαντικό βαθμό, η ελεγκτική συμβάλλει επιπλέον και στη βελτίωση των επικοινωνιακών διαύλων σε επίπεδο επιχειρηματικής πολιτικής. Με τον εντοπισμό των λαθών στα διάφορα συστήματα και στους τρόπους εκτέλεσης των καθημερινών εργασιών, η ελεγκτική μπορεί να προσδιορίσει και κάποια άλλα σημεία επικοινωνίας που θέλουν βελτίωση ώστε να αυξήσει και την αποτελεσματική συνεργασία των εμπλεκόμενων μερών. Πρόκειται για έναν έλεγχο επικοινωνίας μεταξύ όλων των επιπέδων της ιεραρχικής κλίμακας ενός οργανισμού με στόχο την κατανόηση των αποφάσεων που λαμβάνονται ως προς την τεχνική εκτέλεση τους και περαιτέρω να αναβαθμίσει σε αυτή τη διάσταση το συγκριτικό πλεονέκτημα της επιχείρησης (Rădulescu, Cruceru, 2013).

Για όλους τους ανωτέρω λόγους, έρευνες έδειξαν ότι η ελεγκτική ως μέτρο αξιολόγησης της απόδοσης μιας οντότητας, της προσδίδει αξία και πιστοποιεί την αλήθεια των οικονομικών της δεδομένων, γεγονός που συμβάλλει και στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, με την εταιρική κοινωνική διακυβέρνηση που οφείλει να επιδεικνύει ως προς το περιβάλλον, τις θέσεις εργασίας, σε πολιτιστικές και λοιπές κοινωνικές εκδηλώσεις. Ο έλεγχος δηλαδή που ασκείται εξασφαλίζει και στην τοπική κοινωνία ότι η εκάστοτε επιχείρηση λειτουργεί νόμιμα και παράγει έργο προς όφελος της (Humphrey, Owen, 2003).

Κεφάλαιο II: Εσωτερικός έλεγχος

2.1 Νόημα και περιεχόμενο εσωτερικού ελέγχου

Το νόημα που έχει ο εσωτερικός έλεγχος για μια επιχείρηση διαφαίνεται και γίνεται απόλυτα κατανοητό στον επίσημο ορισμό του όπως έχει δοθεί από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδος⁵, έννοια που του προσδίδει παράλληλα και τα βασικά χαρακτηριστικά που οφείλει να έχει. Με βάση αυτή τη συλλογιστική, ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μια ελεγκτική δραστηριότητα που λαμβάνει αποκλειστικά χώρα στο εσωτερικό ενός οικονομικού οργανισμού και βασίζεται σε μια δομημένη και συστηματική διεργασία προαποφασισμένων ενεργειών που στοχεύουν στην ικανοποίηση αναγκών επαλήθευσης, επιβεβαίωσης και διόρθωσης στα ευρύτερα πλαίσια της εταιρικής διακυβέρνησης. Από τον παραπάνω ορισμό δίδονται πολλά στοιχεία που αφορούν το σύνολο της εκτέλεσης του εσωτερικού ελέγχου σε έναν οργανισμό ως προς το περιεχόμενο του (Βασιλείου etal, 2017):

- Πρόκειται για ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα επιτήρησης, που ακολουθεί δεδομένες οδηγίες σύμφωνα με τα πρότυπα ελέγχου και διαθέτει επιπλέον ένα σύστημα πρόληψης και καταστολής των όποιων κινδύνων υπάρχουν σε επίπεδο επιχειρηματικότητας.
- Το νόημα του εσωτερικού ελέγχου επαφίεται στην εταιρική διακυβέρνηση, δηλαδή στην ανάγκη μια διαυγούς σχέσης μεταξύ διοίκησης και μετόχων ότι όλες οι

⁵<https://www.hiia.gr/>

καθημερινές πράξεις και αποφάσεις γίνονται με βάση το συνετό επιχειρηματία, προς όφελος της επιχείρησης και σύμφωνα με το καταστατικό.

- Ο εσωτερικός έλεγχος εκτείνεται σε όλο το φάσμα των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, υπό την έννοια ότι έχει πρόσβαση για εποπτεία και διασταύρωση όλων των αρχείων, δεδομένων, συστημάτων πληροφόρησης και μηχανογράφησης με στόχο να αξιολογηθεί η άρτια λειτουργία της οντότητας σε όλα τα μήκη και πλάτη.
- Διαθέτει μηχανισμούς διορθωτικούς και συμβουλευτικούς, υπερβαίνοντας τα όρια της απλής επαλήθευσης των εσωτερικών διαδικασιών ενός οικονομικού οργανισμού. Πρακτικά αυτό συνεπάγεται, ότι ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια δυναμική λειτουργία για μια επιχείρηση, που επεμβαίνει, προτείνει και κατευθύνει τους ιθύνοντες προς την αντιμετώπιση των προβλημάτων που εντοπίστηκαν, έχοντας έναν εξαιρετικά ποιοτικό ρόλο για την οντότητα.

Ένας ακόμη σύγχρονος ορισμός προσδίδει στον εσωτερικό έλεγχο επιπλέον δυο βασικά στοιχεία, αυτό της ανεξαρτησίας στον τρόπο λειτουργίας και της αντικειμενικότητας ως προς την εκτέλεση αυτού. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον εν λόγω ορισμό, ο εσωτερικός έλεγχος είναι ένα σύστημα εποπτείας σχεδιασμένο να λειτουργεί από τη μια πλευρά σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της οντότητας, διατηρώντας όμως από την άλλη πλευρά έναν αυτόνομο και αντικειμενικό ρόλο, κυρίως γιατί συμμετέχει στον τρόπο αντιμετώπισης των λαθών και αποκλίσεων που έχουν εντοπιστεί συμβουλευτικά. Διατηρώντας λοιπόν αυτές τις γραμμές, ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μια εσωτερική δυναμική εργασία που προσφέρει ποιότητα στην οντότητα και αξία στο σύνολο της λειτουργίας της σημεία που έχουν συνυπολογιστεί και στα πρότυπα εσωτερικού ελέγχου (Nagy, Cenker, 2002).

Τα παραπάνω πρόσθετα στοιχεία στον ορισμό του εσωτερικού ελέγχου δίνουν μια ακόμη οπτική στο επάγγελμα αυτό σύμφωνα με άλλες έρευνες, στα πλαίσια πάντα ότι αποτελεί ένα διευρυμένο σύστημα εποπτείας για μια επιχείρηση. Λαμβανομένου υπόψη ότι η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου βασίζεται στο τρίπτυχο αυτονομία, αμεροληψία και κριτική εκτίμηση των πορισμάτων κυρίως ως προς τη διαδικασία επίρριψης ευθυνών όπου κριθεί απαραίτητο, ο γενικός του στόχος παραμένει η διαβεβαίωση σε επίπεδο εταιρικής διακυβέρνησης ότι το μάνατζμεντ της οντότητας ακολουθεί τις γραμμές που του έχει θέσει το καταστατικό και η Γενική Συνέλευση των μετόχων (Chun, 1997).

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το περιεχόμενο του εσωτερικού ελέγχου είναι πολυσήμαντο και με διάφορες προεκτάσεις για τον οικονομικό οργανισμό. Αυτό

προκύπτει από το γεγονός ότι το επάγγελμα του εσωτερικού ελέγχου υπάγεται στις διατάξεις και τα πρότυπα του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδος, συνεπώς δεν είναι απόλυτα ανεξάρτητο, ενώ ταυτόχρονα σχεδιάζεται με γνώμονα τα χαρακτηριστικά της εκάστοτε οντότητας ώστε να αποκτήσει ένα ρόλο επιτηρητή σε επίπεδο μανάτζμεντ, γεγονός που δημιουργεί πολύ συχνά εσωτερικές τριβές με τα άτομα των οποίων η εργασία υπάγεται σε έλεγχο. Ειδικά για τον τελευταίο λόγο, ο εσωτερικός έλεγχος, λόγω της άχαρης φύσης του να επαληθεύει αποφάσεις, εκτέλεση καθηκόντων και διεργασίες άλλων συναδέλφων θα πρέπει να κινείται αυστηρά στα πλαίσια του επαγγελματισμού χωρίς συναισθηματισμούς ώστε να πραγματοποιεί τους στόχους που του έχουν τεθεί (Roussy, Brivot, 2016).

2.2 Σκοποί εσωτερικού ελέγχου

Ο βασικός σκοπός του εσωτερικού ελέγχου παρουσιάζεται αναλυτικά στο ελεγκτικό πρότυπο 1000⁶ για την επαγγελματική εφαρμογή του από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδος. Σύμφωνα με αυτό, ο σκοπός του εσωτερικού ελέγχου κάθε επιχείρησης καθορίζεται από το συμβούλιο εσωτερικού ελέγχου που διαθέτει κάθε επιχείρηση και είναι εποπτικός μηχανισμός στους εν λόγω ελεγκτές έχοντας πάντα ως βάση τους άξονες του Διεθνούς Πλαισίου Επαγγελματικής Εφαρμογής, δηλαδή όλα τα στοιχεία που συνθέτουν τον κώδικα δεοντολογίας, τις αρχές εκτέλεσης και τα πρότυπα ελέγχου.

Υπό αυτό το σκεπτικό, ο σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι η προστασία των επιχειρηματικών συμφερόντων σε όλο το φάσμα των εταιρικών εργασιών, δηλαδή η διασφάλιση ότι οι αποφάσεις και οι διεργασίες που αυτές συνεπάγονται κινούνται με γνώμονα μόνο το συμφέρον της επιχείρησης. Αυτό σημαίνει ότι η πρακτική εσωτερικού ελέγχου έχει άμεση διασύνδεση με τα στελέχη της οντότητας, δηλαδή συμβάλλει στην αποτελεσματικότητα του έργου διοίκησης ώστε οι αποφάσεις να έχουν την αναμενόμενη εκτέλεση που επιθυμείται. Σε αυτό το πνεύμα, ο εσωτερικός έλεγχος ενισχύει την εταιρική διακυβέρνηση, όπως έχει ήδη ειπωθεί, ενώ το παραγόμενο έργο διευκολύνει και αναπροσαρμόζει το αντίστοιχο έργο της διοίκησης (Βασιλείου et al, 2017).

⁶<https://na.theiia.org/translations/PublicDocuments/IPPF-Standards-2017-Greek.pdf>

Άλλωστε, αυτός είναι και ο βασικός λόγος που το τμήμα εσωτερικού ελέγχου βρίσκεται ψηλά στην ιεραρχία και απευθύνεται απευθείας στη Διοίκηση ως το κάτωθι σχήμα:

Εικόνα 1: Οργανόγραμμα επιχείρησης και θέση εσωτερικού ελέγχου

Πηγή The basics of IT audit⁷

Από εκεί και πέρα, ένας ακόμη σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι η εξασφάλιση ότι όλα τα συστήματα πληροφορικής και πληροφόρησης διαθέτουν τους απαραίτητους μηχανισμούς ασφαλείας, που θα εντοπίσουν τις παραλείψεις και τα σφάλματα ώστε να ελαχιστοποιήσουν τον επιχειρηματικό κίνδυνο που αυτά επιφέρουν. Στην κατεύθυνση αυτή εντάσσονται και περιπτώσεις απάτης και δόλου, που στοχεύουν στο να βλάψουν τον οικονομικό οργανισμό με κάθε τρόπο και να τον αποκλίνουν από τους εταιρικούς του στόχους. Για να μην υπάρχουν λοιπόν χαμηλές προσδοκίες από την ποιότητα έργου των εσωτερικών ελεγκτών και μάλιστα στα ανωτέρω θέματα αναφοράς, έρευνες απέδειξαν ότι όσο πλησιέστερα στη δομή και περιεχόμενο της εταιρικής διακυβέρνησης κινείται ο εσωτερικός έλεγχος, τόσο δύναται να βελτιωθεί και να συμβάλλει στη συνολική αξία της επιχείρησης, χωρίς να

⁷Ganz S, (2014), *The basics of IT audit*, Elsevier edition, USA, pg 49

ακολουθεί μόνο οδηγίες από τους διάφορους θεσμούς όπως γίνεται έως τώρα (Chambers, Odar, 2015).

Το τελευταίο αιτιολογεί μια ακόμη διάσταση του εσωτερικού ελέγχου, αυτού του σκοπού διασφάλισης της ορθής και ορθολογικής διαχείρισης των περιουσιακών της στοιχείων. Από τις πιο καίριας σημασίας επιδιώξεις του εσωτερικού ελέγχου είναι η πιστοποίηση προς τους μετόχους ότι τα ιδιόκτητα κονδύλια και στοιχεία μιας οντότητας χρησιμοποιούνται στα πλαίσια του συνετού επιχειρηματία και δεν γίνεται ούτε κατάχρηση ούτε καταστρατήγηση. Αυτός είναι ο πυρήνας σχεδιασμού όλου του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και εκτείνεται από τα χαμηλά προς τα ανώτερα ιεραρχικά κλιμάκια ώστε να αποφευχθεί η σπατάλη υλικών και άυλων πόρων σε κάθε καθημερινή δραστηριότητα. Άλλωστε, έρευνες επιβεβαίωσαν ότι όταν μια οντότητα διαθέτει μηχανισμό εσωτερικού ελέγχου, όχι μόνο ελαχιστοποιεί τον κίνδυνο απάτης ως προς την κακοδιαχείριση των περιουσιακών στοιχείων αλλά λειτουργεί και ως αποτρεπτικό στοιχείο για τη δημιουργία δόλου έτσι κι αλλιώς (Corametal, 2008).

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι μια ακόμη βασική προσέγγιση του εσωτερικού ελέγχου που ανακύπτει από την επαλήθευση της σωστής χρήσης των περιουσιακών στοιχείων είναι η επάρκεια, η αλήθεια και η δίκαιη απεικόνιση των λογιστικών δεδομένων είτε αυτό αφορά αρχεία είτε χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Ο έλεγχος προς αυτή την κατεύθυνση είναι αμιγώς οικονομικός και διασφαλίζεται η αξιοπιστία των λογιστικών αρχείων προς κάθε χρήστη που επιθυμεί να λάβει αποφάσεις βασιζόμενος στην πληροφόρηση αυτή. Σε αυτό το σημείο, αξίζει να τονιστεί ότι άλλες έρευνες επεσήμαναν τη σημασία της απευθείας λογοδοσίας των εσωτερικών ελεγκτών στην εκάστοτε Επιτροπή Εσωτερικού Ελέγχου και όχι στους ανωτέρω τους ιεραρχικά, διότι με αυτό τον τρόπο παρέχεται μεγαλύτερη προστασία από όποια δόλια συμπεριφορά, γνωστοποιώντας την σε υπευθύνους επιπέδου διοίκησης που μπορούν να διασφαλίσουν άμεσα τη φερεγγυότητα των λογιστικών καταστάσεων (James, 2003).

Όπως γίνεται κατανοητό από τα παραπάνω, η κύρια πρόθεση του εσωτερικού ελέγχου είναι να διαπιστώσει εάν όλα τα τμήματα μιας επιχείρησης και το έμψυχο δυναμικό συμμορφώνονται με τους εσωτερικούς κανονισμούς, τον κώδικα επαγγελματικής ηθικής και κυρίως τους στόχους που η διοίκηση έχει θέσει πάντα σε συνάρτηση με τα συμφέροντα των μετόχων. Η βασική δηλαδή επιδίωξη είναι διαβεβαιωτική ότι όλες οι δραστηριότητες που πραγματοποιούνται καθημερινά σε μια

οντότητα ως αποτέλεσμα των αποφάσεων που λαμβάνονται κινούνται με άξονα το οικονομικό συμφέρον του οργανισμού. Στη λογική αυτή, σε περιπτώσεις που εντοπίζονται αποκλίσεις, ο εσωτερικός έλεγχος καλείται να λάβει διορθωτικά μέτρα ώστε και πάλι όλες οι γραμμές στο εσωτερικό περιβάλλον να κινούνται με γνώμονα τα οφέλη της επιχείρησης (Morgan, 1980).

2.3 Πρότυπα διεξαγωγής ενός αποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου

Όπως ήδη ειπώθηκε, ο εσωτερικός έλεγχος ως εργασία υπάγεται στο πεδίο του Διεθνούς Πλαισίου Επαγγελματικής Εφαρμογής όπως ορίζεται από το εγχειρίδιο διεθνών προτύπων για την επαγγελματική εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου με αρμόδια αρχή το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδος⁸. Πρόκειται για ένα οδηγό στην ουσία με κατευθυντήριες κατευθύνσεις ως προς τον τρόπο άσκησης του εσωτερικού ελέγχου, ο οποίος όμως συνάμα υπάγεται στους διεθνείς κανόνες επαγγελματικής συμπεριφοράς.

Όπως ορίζεται στη δεύτερη σελίδα του υπό αναφοράς εγχειριδίου, τα διεθνή πρότυπα εσωτερικού ελέγχου στόχο έχουν να καθοδηγήσουν τους ασκούντες την εποπτεία σε έναν καθορισμένο πλαίσιο εργασίας που θα εξασφαλίσει ποιότητα και αποτελεσματικότητα στο παραγόμενο έργο τους. Τα πρότυπα εσωτερικού ελέγχου διαβεβαιώνουν την επάρκεια και νομιμότητα των διαδικασιών εφόσον τηρούνται, προκειμένου να υπάρχει η απαραίτητη διασφάλιση σε κάθε οντότητα ότι το ελεγκτικό έργο παρήγαγε τα αποτελέσματα που του ζητήθηκαν. Επίσης, το εγχειρίδιο αυτό εμποδίζει τις όποιες αποκλίσεις μπορεί να εμφανιστούν κατά την εκτέλεση των ελεγκτικών διεργασιών θέτοντας ένα συγκεκριμένο όριο συμμόρφωσης και επαγγελματικής συμπεριφοράς, που συνάμα θα εξασφαλίσει τις απαραίτητες ανεξαρτησία και αμεροληψίες που απαιτούν το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή. Στο ίδιο ακριβώς πνεύμα, τα διεθνή πρότυπα επαγγελματικής εφαρμογής του εσωτερικού ελέγχου επιβεβαιώνουν την επάρκεια των αποδεικτικών στοιχείων που θα πρέπει να συγκεντρώνονται για να αιτιολογήσουν τυχόν αποκλίσεις και σφάλματα, γεγονός που εξασφαλίζει πληρότητα στην ελεγκτική εργασία (Βασιλείου et al, 2017).

---

⁸<https://na.theiia.org/>

Αυτό που αξίζει και πρέπει να τονιστεί είναι το γεγονός ότι ο εσωτερικός ελεγκτής είναι υπόλογος ως προς τη συμμόρφωση του στα πρότυπα εσωτερικού ελέγχου. Αυτό απαιτεί επαγγελματική συμπεριφορά και κυρίως την ανάληψη των ευθυνών ελέγχου τόσο ως προς τον τρόπο εκτέλεσης των διεργασιών όσο και ως προς την εκπλήρωση των σκοπών που του ανατέθηκαν. Η δέσμευση αυτή είναι υποχρεωτική και άκρως απαραίτητη καθώς θίγει την ποιότητα και την ορθότητα των ευρημάτων, ενώ καταλύει όλο το μηχανισμό εσωτερικού ελέγχου εφόσον δεν τηρηθεί. Στο συμπέρασμα αυτό έχουν καταλήξει και σχετικές έρευνες, οι οποίες επεσήμαναν ότι η ποιότητα του έργου του εσωτερικού ελέγχου είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το βαθμό συμμόρφωσης στα διεθνή πρότυπα επαγγελματικής συμπεριφοράς και τη συμμετοχή της Επιτροπής Εσωτερικού Ελέγχου στις ελεγκτικές διαδικασίες (Oussii, Boulila, (2018).

Με βάση αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές, τα διεθνή πρότυπα για την επαγγελματική εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου διακρίνονται στις κάτωθι κατηγορίες με βάση την αριθμηση 1000 και 2000, κάθε μια από αυτές προσδίδει διαφορετική αξία στην εκτέλεση του εσωτερικού ελέγχου.

2.3.1 Πρότυπα χαρακτηριστικών

Πρόκειται για την πρώτη μεγάλη ομάδα κανόνων και αρχών που οφείλει να υιοθετεί ο εσωτερικός ελεγκτής στην εκτέλεση των καθηκόντων του. Περιλαμβάνουν το πλαίσιο εργασίας του, τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσει και την επαγγελματική συμπεριφορά που πρέπει να εφαρμόζει σε κάθε περίπτωση ώστε να εξασφαλίσει αποτελεσματικότητα και επάρκεια στο έργο του.

Οι επιμέρους ομάδες κάθε κατηγορίας επιδιώκουν ένα συγκεκριμένο σκοπό, όπως θα αναλυθεί περαιτέρω, αρχής γενομένης από τις κάτωθι⁹:

---

⁹<https://na.theiia.org/translations/PublicDocuments/IPPF-Standards-2017-Greek.pdf>, σελ 4-5

- 1000 Σκοπός, Δικαιοδοσία και Ευθύνη
- 1010 - Αναγνώριση των Υποχρεωτικών Οδηγιών στον Κανονισμό Εσωτερικού Ελέγχου
- 1100 - Ανεξαρτησία και Αντικειμενικότητα
- 1110 - Ανεξαρτησία εντός του Οργανισμού

Οι πρώτες διατάξεις του εγχειριδίου κάνουν λόγο για το σκοπό που καλείται να εκτελέσει ο εσωτερικός έλεγχος υπό το πρίσμα τόσο της αναγνωρισμένης δικαιοδοσίας που του παρέχει η Διοίκηση και υπό απόλυτη συναίσθηση ευθύνης των αρμοδιοτήτων του. Για τους λόγους αυτού, η υποχρεωτική υιοθέτηση των ενσωματωμένων οδηγιών των διεθνών προτύπων είναι καθοριστική σε συνδυασμό με τις βασικές λειτουργίες που θα πρέπει να διαθέτει ώστε τα πορίσματα να είναι αδιάβλητα από πλευράς περιεχομένου και νομιμότητας.

Ειδικά το τελευταίο γίνεται σαφές από τα πρότυπα 1100 και 1110 που υπογραμμίζουν την ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητα των ατόμων που φέρουν το βάρος του εσωτερικού ελέγχου, παρόλο που αποτελούν μέρος του έμψυχου δυναμικού της εταιρίας που ελέγχουν. Εκτός από αυτό, στο πρότυπο 1110 επισημαίνονται όλες οι δικλείδες που πρέπει εσωτερικά εντός οργανισμού να τηρηθούν ώστε η ίδια η Διοίκηση να φροντίζει για το αυτόνομο έργο των εσωτερικών ελεγκτών, οι οποίοι με τη σειρά τους θα απευθύνονται μόνο στην Επιτροπή Εσωτερικού Ελέγχου και στα ανώτερα κλιμάκια, ώστε να τηρείται και το αδιάβλητο των διεργασιών.

- 1111 - Σχέση με το Συμβούλιο
- 1112 - Οι ρόλοι του επικεφαλής εσωτερικού ελεγκτή πέρα από τον Εσωτερικό Έλεγχο
- 1120 - Ατομική Αντικειμενικότητα
- 1130 - Παρεμπόδιση Ανεξαρτησίας ή Αντικειμενικότητας

Η δεύτερη υπο-ομάδα των προτύπων χαρακτηριστικών¹⁰ οριοθετεί με συγκεκριμένο και κατανοητό τρόπο τη σχέση του εσωτερικού ελεγκτή με το Συμβούλιο και τους αποδέκτες της εν λόγω πληροφόρησης προκειμένου να επιτυγχάνεται η επικοινωνία και συνεργασία που απαιτείται σε επίπεδο παροχής δικαιοδοσίας εποπτικού μηχανισμού.

Τα πρότυπα 1120 και 1130 ρίχνουν φως σε κάποιες άλλες πτυχές ατομικής συμπεριφοράς του εσωτερικού ελεγκτή που επίσης επηρεάζουν τη σχέση με την Επιτροπή Εσωτερικού Ελέγχου και τη Διοίκηση, επισημαίνοντας την αποφυγή εσωτερικών διενέξεων, την αντιμετώπιση οποιονδήποτε εμποδίων προκύψουν και κυρίως την αντικειμενική στάση ως βασικό άξονα επαγγελματικής συμπεριφοράς προς κάθε κατάσταση και κάθε εργαζόμενο.

Η τρίτη ομάδα κανόνων αφορά τον ίδιο τον εσωτερικό ελεγκτή τόσο σε θέματα προσόντων όσο και τακτικής¹¹.

2.3.3.1 Εσωτερικός ελεγκτής: προαπαιτούμενα ακαδημαϊκής κατάρτισης, επαγγελματικής εμπειρίας και σκεπτικισμού

Τα συγκεκριμένα άρθρα του εγχειρίδιου διεθνών προτύπων για την επαγγελματική εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου επικεντρώνονται στον ίδιο τον εσωτερικό ελεγκτή, διασφαλίζοντας ένα ελάχιστο επίπεδο γνώσεων, εμπειρίας και επαγγελματικής συμπεριφοράς ως βασικές προϋποθέσεις για την ανάληψη των ευθυνών εσωτερικού ελέγχου.

---

¹⁰<https://na.theiia.org/translations/PublicDocuments/IPPF-Standards-2017-Greek.pdf>, σελ 5-6

¹¹<https://na.theiia.org/translations/PublicDocuments/IPPF-Standards-2017-Greek.pdf>, σελ 6-9

- 1200 - Επαγγελματική Επάρκεια και Δέουσα Επαγγελματική Επιμέλεια
- 1210 - Επαγγελματική Επάρκεια
- 1220 - Δέουσα Επαγγελματική Επιμέλεια
- 1230 - Συνεχής Επαγγελματική Επιμόρφωση

Η επάρκεια που επισημαίνεται στο διεθνές πρότυπο 1200 αναφέρεται στο συνολικό γνωστικό επίπεδο που διαθέτει ένας εσωτερικός ελεγκτής, απόφοιτος σχετικής οικονομικής σχολής, γνώστης ξένων γλωσσών, με ικανότητες σε θέματα μηχανογράφησης και υπολογιστή και κυρίως με δεξιότητες που αφορούν τη διαχείριση των καταστάσεων. Το τελευταίο απευθύνεται στην παροχή βοήθεια στους συνεργάτες του όποτε ζητηθεί, την αντιμετώπιση σύγκρουσης συμφερόντων, τη διακριτική συμπεριφορά σε θέματα απάτης και δόλου και κυρίως δεξιότητες σωστής συμβουλευτικής, καθώς το έργο του είναι συλλογικό.

Για αυτούς τους λόγους θα πρέπει να είναι εξαιρετικά επιμελής στα καθήκοντα του σύμφωνα με το πρότυπο 1220, δηλαδή να είναι συνεπής στις ευθύνες που ανέλαβε και συνετός στα λόγια και στην πράξη του. Για να συνεχίσει το πρότυπο 1230 στην ανάγκη που έχει ένας εσωτερικός ελεγκτής για συνεχή επαγγελματική κατάρτιση και δια βίου μάθηση στα θέματα που τον αφορούν και μπορούν να συνδράμουν στη βελτίωση του έργου του.

Όλα τα παραπάνω έρχονται να προστεθούν και στα προσωπικά στοιχεία του χαρακτήρα του από πλευράς εχεμύθειας, σοβαρότητας, αμεροληψίας, αποφυγής συγκρούσεων και εντάσεων και κυρίως κριτική αξιολόγηση των θεμάτων που προκύπτουν. Όλα αυτά αποτελούν στοιχεία που θα πρέπει να έχει εκ γενετής ως άνθρωπος ο εσωτερικός ελεγκτής, αλλά δύναται ταυτόχρονα να τα αναπτύξει με τον καιρό από την αποκτώμενη επαγγελματική εμπειρία, τόσο σε θέματα διαχείρισης ελέγχου όσο και σε καταστάσεις προσωπικής διένεξης και συμπεριφοράς.

Η τέταρτη κατηγορία των προτύπων χαρακτηριστικών του Διεθνούς Πλαισίου Επαγγελματικής Εφαρμογής απευθύνεται κυρίως σε θέματα εξασφάλισης της ποιότητας και της αποτελεσματικής αξιολόγησης του μηχανισμού εσωτερικής

επαλήθευσης, ως τα ελάχιστα τεχνικά χαρακτηριστικά που οφείλει να επιδεικνύει για να είναι πετυχημένο¹².

- 1300 - Πρόγραμμα Διαβεβαίωσης και Βελτίωσης Ποιότητας
- 1310 - Απαιτήσεις του Προγράμματος Διαβεβαίωσης και Βελτίωσης Ποιότητας
- 1311 - Εσωτερικές Αξιολογήσεις
- 1312 - Εξωτερικές Αξιολογήσεις
- 1320 - Υποβολή Αναφοράς για το Πρόγραμμα Διαβεβαίωσης και Βελτίωσης Ποιότητας
- 1321 - Χρήση της φράσης « Συμμορφώνεται με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου »
- 1322 - Αποκάλυψη της μη Συμμόρφωσης

Σύμφωνα με το σύνολο των προτύπων αυτών, θα πρέπει να υπάρχουν δικλίδες εκτίμησης της λειτουργίας όλου του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, δηλαδή ότι λειτουργεί άψογα υπό όλες τις συνθήκες ασφαλείας ώστε να προστατεύεται η απόδοση του. Υπό αυτό το πνεύμα, θα πρέπει να εφαρμόζονται συνεχώς μέτρα επισκόπησης και ανασκόπησης των διεργασιών του και να αξιολογούνται εσωτερικά και εξωτερικά από πιστοποιημένους χρήστες η ποιότητα του έργου του από πλευράς συμμόρφωσης στο εγχειρίδιο εσωτερικού έλεγχου. Τα πρότυπα αυτά διαλευκάνουν ότι ο μηχανισμός εσωτερικού ελέγχου είναι δυναμικός με στοιχεία ανατροφοδότησης, επομένως σε ετήσια βάση θα πρέπει να ελέγχεται και να επανελέγχεται η ορθότητα λειτουργίας του ώστε να αναβαθμίζεται όποτε κριθεί απαραίτητο.

¹²<https://na.theia.org/translations/PublicDocuments/IPPF-Standards-2017-Greek.pdf>, σελ 10-12

2.3.2 Πρότυπα διεξαγωγής

Τα διεθνή πρότυπα εσωτερικού ελέγχου διεξαγωγής¹³ απευθύνονται σε αυτό που ήδη αναφέρεται στο όνομα τους, δηλαδή στον τρόπο διεξαγωγής του συστήματος εσωτερικής εποπτείας περισσότερο προς την πρακτική σκοπιά εφαρμογής του. Τα πρότυπα αυτά ορίζουν ότι ο εσωτερικός έλεγχος είναι ένας απολύτως προγραμματισμένος μηχανισμός, που απαιτεί έγκριση και κατάλληλη διαχείριση των υλικών και άυλων πόρων που έχει στη διάθεση του, αναλογικά των επιχειρηματικών κινδύνων που αντιμετωπίζει και οφείλει να εξαλείψει. Θα πρέπει να ακολουθεί τις πολιτικές και τον εσωτερικό κανονισμό που έχει υιοθετήσει η οντότητα, γεγονός που τεχνικά σημαίνει ότι ως σύστημα θα πρέπει να ενσωματώνει όλα τα χαρακτηριστικά της εκάστοτε επιχείρησης.

- 2000 - Διαχείριση της Λειτουργίας Εσωτερικού Ελέγχου
- 2010 – Προγραμματισμός
- 2020 - Κοινοποίηση και Έγκριση
- 2030 - Διαχείριση Πόρων
- 2040 - Πολιτικές και Διαδικασίες
- 2050 - Συντονισμός και Επίκληση στην εργασία λοιπών παροχών
- 2060 - Υποβολή Αναφοράς στο Συμβούλιο και την Ανώτερη Διοίκηση
- 2070 - Πάροχος Εξωτερικών Υπηρεσιών και Ευθύνη του Οργανισμού για τον Εσωτερικό Έλεγχο
- 2100 - Φύση των Εργασιών
- 2110 – Διακυβέρνηση
- 2120 - Διαχείριση Κινδύνων

¹³<https://na.theia.org/translations/PublicDocuments/IPPF-Standards-2017-Greek.pdf>, σελ 13-23

- 2130 - Μηχανισμοί Ελέγχου
- 2200 - Σχεδιασμός Έργου
- 2201 - Παράγοντες Σχεδιασμού
- 2210 - Αντικειμενικοί Σκοποί Έργου
- 2220 - Εύρος έργου
- 2230 - Διάθεση Πόρων στο Έργο
- 2240 - Πρόγραμμα Έργου
- 2300 - Διεξαγωγή του Έργου
- 2310 - Εντοπισμός Πληροφοριών
- 2320 - Ανάλυση και Αξιολόγηση
- 2330 - Καταγραφή Πληροφοριών
- 2340 - Εποπτεία Έργων
- 2400 - Κοινοποίηση Αποτελεσμάτων
- 2410 - Κριτήρια Κοινοποιήσεων
- 2420 - Ποιότητα των Κοινοποιήσεων
- 2421 - Λάθη και Παραλείψεις
- 2430 - Χρήση της φράσης «Συμμορφώνεται με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου»
- 2431 - Αποκάλυψη μη Συμμόρφωσης Έργου
- 2440 - Διάδοση Αποτελεσμάτων του Έργου
- 2450 - Συνολική Γνώμη
- 2500 - Παρακολούθηση Προόδου
- 2600 - Κοινοποίηση της Αποδοχής Κινδύνων

Στην ίδια λογική, τα πρότυπα διεξαγωγής επισημαίνουν ότι θα πρέπει να υπάρχει έγκριση των πεπραγμένων και πλήρη δημοσίευση των αποτελεσμάτων δηλαδή θα πρέπει ο εσωτερικός ελεγκτής να αναφέρεται απευθείας στη Διοίκηση σύμφωνα με το πρότυπο 2060 και να λαμβάνει τη δέουσα δικαιοδοσία που απαιτεί το έργο του.

Στο άρθρο 2100 γίνεται σαφές ότι η προοπτική του εσωτερικού ελέγχου είναι η διαχείριση και αντιμετώπιση των επιχειρηματικών κινδύνων στα πλαίσια της εταιρικής διακυβέρνησης, επισημαίνοντας ότι ο συγκεκριμένος μηχανισμός λειτουργεί από την επιχείρηση με αποδέκτη και πάλι την ίδια την επιχείρηση. Πρόκειται για ένα πειθαρχημένο και αυστηρό σύστημα λειτουργίας που κατά το σχεδιασμό του λαμβάνει υπόψη του όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν τη λειτουργικότητα και αποτελεσματικότητα του οικονομικού οργανισμού, σύμφωνα με το πρότυπο 2201.

Για να πετύχουν όλα τα παραπάνω θα πρέπει το εύρος επαλήθευσης να είναι διευρυμένο και ανεμπόδιο κατά την εκτέλεση των ελεγκτικών διεργασιών σύμφωνα με το άρθρο 2220 και να υπάρχει διαθεσιμότητα πόρων και εργαλείων με βάση το πρότυπο 2230 ώστε να επιτυγχάνεται η καταγραφή των δεδομένων κατά τρόπο επαρκές και πλήρη με τη λογική του προτύπου 2330.

2.5 Σχεδιασμός συστήματος εσωτερικού ελέγχου

Όπως έγινε κατανοητό, ο σχεδιασμός ενός μηχανισμού εσωτερικού ελέγχου εξαρτάται κυρίως από δυο παράγοντες: τα όρια που θέτουν τα διεθνή πρότυπα εσωτερικού ελέγχου χαρακτηριστικών και διεξαγωγής όπως προαναφέρθηκαν συνοπτικά και τις ιδιαιτερότητες της εκάστοτε επιχείρησης. Πρόσφατες έρευνες απέδειξαν ότι ο προγραμματισμός του εσωτερικού ελέγχου επηρεάζεται και από τα ίδια τα άτομα που θα τον ασκήσουν γιατί είναι εκείνα που με την εμπειρία, τον ατομικό σκεπτικισμό και τον επαγγελματισμό τους θα αξιολογήσουν το τελικό αποτέλεσμα και θα το κοινοποιήσουν στους ιθύνοντες. Σε αυτό το πλαίσιο, ο σχεδιασμός των εσωτερικών ελεγκτικών ενεργειών θα πρέπει από τεχνικής πλευράς να συμπεριλάβει τόσο την υλικοτεχνική δομή και πολυπλοκότητα της οντότητας όσο

και το έμπυχο δυναμικό που θα την εφαρμόσει με όποιους περιορισμούς υπάρχουν. Όλα τα παραπάνω είναι ισάξια σημαντικά, εάν το σύστημα αυτό επιθυμεί να συμβάλλει στην επιτυχία της εταιρικής διακυβέρνησης ενός οικονομικού οργανισμού (Arena, Azzone, 2009).

Ειδικά το τελευταίο εξηγεί και έναν από τους βασικούς ορισμούς του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, αναφερόμενο ως μια ομάδα κανόνων και αρχών που διατρέχουν τις εσωτερικές διεργασίες ενός οικονομικού οργανισμού στα πλαίσια της επαλήθευσης και αξιολόγησης όλων των διαδικασιών που εκτελούνται καθημερινά με σκοπό τη διασφάλιση των εταιρικών οφελών υπό το πρίσμα της εταιρικής διακυβέρνησης. Ο ορισμός αυτός δίνει μοναδικότητα σε ένα μηχανισμό εσωτερικού ελέγχου αλλά και δυναμισμό κατά την εφαρμογή του, στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη στο σχεδιασμό του (Βασιλείου et al, 2017).

Βασικό κριτήριο του σχεδιασμού των εσωτερικών διεργασιών εποπτείας είναι το γεγονός ότι θα πρέπει να καλυφθεί το μεγαλύτερο φάσμα των επιχειρηματικών πράξεων και αποφάσεων από μηδενική βάση σε επίπεδο ελέγχου. Για να συμβεί αυτό, θα πρέπει όλοι αυτοί οι παράγοντες να αξιολογηθούν με γνώμονα την επικινδυνότητα που περιλαμβάνουν και να κατηγοριοποιηθούν, προκειμένου ο προγραμματισμός του εσωτερικού ελέγχου να επικεντρωθεί κυρίως στα σημεία που ελλοχεύει μεγαλύτερο κίνδυνος. Έρευνες έδειξαν ότι μαθηματικά μοντέλα δουλεύουν προς αυτή την κατεύθυνση χρησιμοποιώντας παράλληλα ιστορικά δεδομένα της εκάστοτε οντότητας και πάντα στα πλαίσια επανεκτίμησης και αναπροσδιορισμού (Hemaida, 1997).

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, ο τρόπος εφαρμογής του εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνει μια σειρά συγκεκριμένων ενεργειών πάντα στα πλαίσια των διεθνών προτύπων. Ξεκινά από την εκτίμηση και κατηγοριοποίηση των κινδύνων, προβαίνει σε μια κριτική αξιολόγηση των ενδεχόμενων ζημιών προς την επιχείρηση, θέτει τις απαιτούμενες δικλείδες ασφαλείας από τους κινδύνους αυτούς και στήνει το σύστημα εσωτερικού ελέγχου με άξονα τα οφέλη που θα προσφέρει στην οντότητα. Η παραπάνω διαδικασία επαναπροσδιορίζεται σε ετήσια βάση και εγκρίνεται από τα ανώτερα ιεραρχικά κλιμάκια (Βασιλείου et al, 2017).

Ένα ακόμα στοιχείο που αξίζει να επισημανθεί διότι έχει μεγάλη επίπτωση στο προγραμματισμό του εσωτερικού ελέγχου είναι ο βαθμός ψηφιοποίησης της

σύγχρονης επιχείρησης. Το πόσο μηχανογραφημένα είναι τα συστήματα μιας οντότητας και αυτοματοποιημένες οι διαδικασίες του intranet είναι στοιχεία που επηρεάζουν το εύρος και τις αρμοδιότητες των ελεγκτικών διεργασιών, καθώς απαιτούν αντίστοιχες γνώσεις και μάλιστα σε πολύ καλό επίπεδο από τους ελεγκτές. Η ψηφιοποίηση των επιχειρηματικών διεργασιών αυξάνει το κίνδυνο που ενέχει ένας οργανισμός σε επίπεδο έκθεσης και προβολής στο διαδίκτυο, ενώ τροποποιεί τον εσωτερικό έλεγχο στην καθημερινή εφαρμογή του ανά δραστηριότητα. Όλα τα παραπάνω θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στον σχεδιασμό του υπό αναφορά συστήματος, προκειμένου το ηλεκτρονικό περιβάλλον της οντότητας να μη δημιουργήσει εμπόδια στην ουσιαστική επαλήθευση των διεργασιών της (Betti, Sarens, 2020).

Στην ίδια κατεύθυνση, πολλά από τα νέα τεχνάσματα της πληροφορικής επηρεάζουν το σχεδιασμό του εσωτερικού ελέγχου και μάλιστα σε σημαντικό βαθμό, διότι κάποια δεν γίνονται αποδεκτά από τα άτομα που ασκούν τον έλεγχο. Πιο αναλυτικά, εργαλεία πληροφορικής όπως βάσεις δεδομένων, ανάλυση πληροφοριών μέσω αριθμοδεικτών και τεχνικές δειγματοληψίες γίνονται αποδεκτά προς χρήση από τους εσωτερικούς ελεγκτές σε αντίθεση με άλλα τεχνολογικά επιτεύγματα όπως ψηφιακή ανάλυση και κατηγοριοποίηση δεδομένων, χωρίς να υπάρχει κριτική αξιολόγηση αυτής της πράξης. Ο διαχωρισμός αυτός είναι ουσιώδης γιατί σε άλλες περιπτώσεις διευκολύνεται το έργο των ελεγκτών και σε άλλες γίνεται πιο περίπλοκο, στοιχείο που πρέπει να συνεκτιμηθεί στον προγραμματισμό του εσωτερικού ελέγχου και πάντα με κριτήριο τα χαρακτηριστικά της ίδιας της οντότητας και του βαθμού ψηφιοποίησης της (Kimetal, 2009).

Ένα ακόμη πολύ βασικό στοιχείο που πρέπει να συνυπολογιστεί σε επίπεδο οργάνωσης και δομής του συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι οι διαθέσιμοι πόροι που υπάρχουν στη διάθεση του αναλογικά με τους κινδύνους που υφίστανται και οφείλει να εντοπίσει και να εξαλείψει. Έρευνες έχουν δείξει ότι με τη χρήση ενός κατάλληλου μοντέλου που θα λαμβάνει υπόψη του το υλικό και άυλο δυναμικό που έχει στη διάθεση του ο εσωτερικός έλεγχος ως προς την αντιμετώπιση συγκεκριμένου επιπέδου επιχειρηματικών κινδύνων, θα επιφέρει σημαντικά αποτελέσματα. Για να λειτουργήσει όμως αυτό θα πρέπει να υπάρχει ένας σχεδιασμός που επικεντρώνεται περισσότερο σε μια προσέγγιση βασισμένη στο βαθμό επικινδυνότητας, παρά την

αντίστοιχη παραδοσιακή που δίνει έμφαση στις περιοχές δηλαδή τα περιουσιακά στοιχεία που εμφανίζουν περισσότερους κινδύνους (Coetzee, Lubbe, 2013).

Κεφάλαιο III: Εξωτερικός έλεγχος

3.1 Ορισμός εξωτερικού ελέγχου

Όπως έχει ήδη επισημανθεί, ο εξωτερικός έλεγχος αποτελεί μια δεύτερη κατηγορία εποπτικής διαδικασίας με κριτήριο τα άτομα που τον εκτελούν και δεν σχετίζεται με τον αντίστοιχο εσωτερικό, υπό την έννοια ότι ο πρώτος λειτουργεί αυτόνομα από τον δεύτερο και πραγματοποιείται ανεξάρτητα εάν η ελεγχόμενη οντότητα έχει σύστημα εσωτερικού ελέγχου ή όχι.

Σε αυτά τα πλαίσια, ο εξωτερικός έλεγχος είναι ένα σύνολο εξειδικευμένων και ειδικά σχεδιασμένων πράξεων που εκτελούνται από άτομα που λειτουργούν με την ιδιότητα του εξωτερικού συνεργάτη μιας επιχείρησης και στοχεύουν στην επικύρωση των οικονομικών δεδομένων όπως δημοσιεύονται από την εκάστοτε επιχείρηση στις χρηματοοικονομικές της καταστάσεις. Υπό αυτό το πρίσμα, ο εξωτερικός έλεγχος οφείλει να συγκεντρώσει επαρκείς αποδείξεις ως προς την ακρίβεια και αλήθεια των λογιστικών μεγεθών, με σκοπό να εκφράσει θετική ή αρνητική γνώμη για την εύλογη παρουσίαση των κονδυλίων των οικονομικών καταστάσεων (Παπάς, 1999).

Για να έχουν και νομική κατοχύρωση οι άνω ελεγκτικές πράξεις, οι σχετικές διατάξεις των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου ορίζουν ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να έχουν την εξουσία και τη δικαιοδοσία να προβούν σε αυτόν τον έλεγχο, λαμβανομένου υπόψη επιπροσθέτως ότι δεν ανήκουν στο έμψυχο δυναμικό της εταιρίας. Συνεπώς, θα πρέπει να έχουν αποδεχτεί πρόσκληση από το αρμόδιο εκτελεστικό όργανο που είναι το σώμα των μετόχων, να έρθουν στην επιχείρηση και να προβούν σε διεξοδικό και απολύτως επικεντρωμένο έλεγχο των λογιστικών αρχείων με στόχο την επικύρωση της ορθότητας και της αλήθειας τους προς όφελος των μετόχων. Αυτό σημαίνει ότι ως εξωτερικοί ελεγκτές λαμβάνουν εντολή από τους ιδιοκτήτες της εκάστοτε εταιρίας να προβούν σε εξειδικευμένες ελεγκτικές ενέργειες και σε καμία περίπτωση δεν πράττουν αυτοβούλως (Αληφαντής, 2019).

Ένα ακόμα συμπέρασμα από τα ανωτέρω είναι το γεγονός ότι τα άτομα που εφαρμόζουν τεχνικές εξωτερικού ελέγχου θα πρέπει να διαθέτουν την αντίστοιχη γνώση και πιστοποίηση, να είναι δηλαδή ορκωτοί ελεγκτές λογιστές διαθέτοντας άδεια εξάσκησης επαγγέλματος από το Σώμα των Ορκωτών Ελεγκτών. Πρόκειται για εξειδικευμένους επαγγελματίες με προκαθορισμένο ρόλο ως προς το σύνολο των καθηκόντων και ευθυνών που αναλαμβάνουν και με συγκεκριμένο τρόπο εργασίας με τέτοια δομή που να επιτυγχάνουν τους στόχους του εξωτερικού ελέγχου. Από όλα αυτά γίνεται κατανοητό, πως η σημασία του εξωτερικού ελέγχου είναι εξέχουσα για μια επιχείρηση καθώς διασφαλίζει την εύλογη παρουσίαση των λογιστικών αρχείων και κυρίως συν-υπογράφει την ακρίβεια, την ορθότητα και την εγκυρότητα του περιεχομένου τους (Αληφαντής, 2019).

Ειδικά το τελευταίο καθίσταται σαφές αν αναλογιστεί κανείς πως τη σημερινή εποχή, λόγω της διάδοσης του διαδικτύου ως μέσου εμπορικών συναλλαγών σε παγκόσμιο επίπεδο, δημιουργούνται κολοσσοί επιχειρήσεων που έχουν διεθνή παρουσία στο χώρο του εμπορίου. Συνεπώς, η διασπορά, η ταχύτητα και η πολυπλοκότητα των συναλλαγών που αυξάνουν τις πωλήσεις για τις εν λόγω εταιρίες δημιουργούν προκλήσεις για το επάγγελμα του εξωτερικού ελεγκτή που καλείται να λειτουργεί προληπτικά, προλαμβάνοντας τις όποιες αποκλίσεις από το νομοθετικό πλαίσιο σε επίπεδο λογιστικής παρακολούθησης και επεξεργασίας των συναλλαγών αυτών. Λαμβανομένου υπόψη ακόμη, ότι το πιστοποιητικό ελέγχου των ορκωτών ελεγκτών που παρουσιάζει τη σύμφωνη ή μη γνώμη τους για τις λογιστικές καταστάσεις μιας οντότητας δημοσιεύεται μαζί με αυτές στην ιστοσελίδα της, δημιουργεί αυξημένο ρόλο στο προληπτικό χαρακτήρα του εξωτερικού ελέγχου, τα πορίσματα του οποίου θα είναι διαθέσιμα σε οποιονδήποτε κάνει χρήση ιντερνέτ (Debreceny, Gray, 2010).

3.2 Στόχοι και επιδιώξεις εξωτερικού ελέγχου

Είναι γεγονός ότι οι στόχοι του εξωτερικού ελέγχου μπορεί να προσιδιάζουν στους αντίστοιχους του εσωτερικού αφού και τα δύο αφορούν συστήματα ελεγκτικών

επαληθεύσεων, αλλά διαφέρουν σε ουσιώδη σημεία τόσο στα άτομα που την ασκούν όσο και στους σκοπούς που θέλουν να επιτελέσουν.

Αρχής γενομένης από την «καρδιά» του εξωτερικού ελέγχου, δηλαδή ότι αφορά μια διαδικασία επαληθευτική απευθυνόμενη προς τους μετόχους, βασικός στόχος της συγκεκριμένης ελεγκτικής τεχνικής είναι να συγκεντρώσει όσα περισσότερα οικονομικά τεκμήρια μπορεί προκειμένου να επαληθεύσει τα πορίσματα ελέγχου της. Πρακτικά αυτό συνεπάγεται ότι ο ορκωτός λογιστής θα συλλέξει όλα τα παραστατικά, αρχεία, λογιστικά δεδομένα, καταγεγραμμένες μετρήσεις και συναφή έγγραφα που χρησιμοποιεί κατά τον έλεγχο του και στην ουσία αποτελούν το βασικό του αντικείμενο, στο οποίο οι μέτοχοι του δίνουν πλήρη πρόσβαση. Από αυτή την ελεγκτική διεργασία θα προκύψουν τυχόν πορίσματα ελέγχου πάνω σε αποκλίσεις από την οικεία νομοθεσία τα οποία δικαιολογούνται επακριβώς από το φάκελο ελέγχου με τα φυσικά παραστατικά από κάθε πηγή που έχει συγκεντρώσει ο ελεγκτής. Άρα, με αυτόν τον τρόπο η έκθεση ελέγχου είναι εμπειριστατωμένη και σε βάθος τεκμηριωμένη (Αληφαντής, 2019).

Όλα τα παραπάνω οδηγούν με τη σειρά τους στην κατάρτιση της Έκθεσης Ελέγχου από πλευράς ορκωτού ελεγκτή, που στην ουσία πιστοποιεί ή μη τα δημοσιευμένα στοιχεία στις οικονομικές καταστάσεις. Η Έκθεση Ελέγχου περιλαμβάνει την έκφραση γνώμης από τον ορκωτό λογιστή ως απόρροια του ελεγκτικού του έργου, με σκοπό να δηλώσει επισήμως και δημοσίως τη δική του θέση σχετικά με όλα τα αρχεία που εξέτασε. Η Έκθεση Ελέγχου αποτελεί συνοδευτικό έγγραφο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και στην ουσία επικυρώνει την αξιοπιστία αυτών ειδικά στις περιπτώσεις όπου ο ορκωτός ελεγκτής εκφράζει σύμφωνη γνώμη χωρίς καμία παρατήρηση (Παπάς, 1999).

Επέκταση των ανωτέρω είναι το γεγονός ότι η Έκθεση Ελέγχου απευθύνεται πρωτίστως στους μετόχους, δηλαδή το όργανο εξουσίας που προσκάλεσε τον ορκωτό ελεγκτή να προβεί στις απαραίτητες διαδικασίες εποπτείας για λογαριασμό του. Έρευνες έχουν δείξει ότι η ποιότητα του ελεγκτικού έργου ως προς το περιεχόμενο της Έκθεσης Ελέγχου γίνεται αντιληπτή με διαφορετικό τρόπο από κάθε μέτοχο ατομικά, ακριβώς γιατί αφορούν ένα σημαντικά διαφοροποιημένο σώμα με άλλα συμφέροντα ο καθένας σε προτεραιότητα. Οι έρευνες συνεχίζουν ότι η αξιολόγηση του έργου του εξωτερικού ελέγχου επαφίεται τόσο σε αυτές τις προτεραιότητες όσο και σε θέματα ηθικής (Warming-Rasmussen, Jensen, 2010).

Για αυτούς τους λόγους, η ποιότητα του ελεγκτικού έργου από πλευράς ορκωτών λογιστών ελέγχεται από το Συμβούλιο Ποιοτικού Ελέγχου της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (ΕΛΤΕ) με βάση το άρθρο 33 του Ν. 4449/2017¹⁴ συνδυαστικά με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 220¹⁵. Συγκεκριμένα, εξετάζεται κατά πόσο ο εκάστοτε εξωτερικός ελεγκτής υιοθετεί εκείνο το σχέδιο επαλήθευσης των λογιστικών πεπραγμένων με τρόπο που να εξασφαλίζει δικλίδες ποιότητας σε όλο το φάσμα των αρμοδιοτήτων του και μάλιστα αυτές να γίνονται κατανοητές και να εφαρμόζονται και από το σύνολο των ατόμων που εμπλέκονται στη διεξαγωγή του εξωτερικού ελέγχου.

Εκτός από τα ανωτέρω, να σημειωθεί ότι η Έκθεση Ελέγχου ακολουθεί τις διατάξεις των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου¹⁶ και είναι ένα έγγραφο που δεσμευτικά οφείλει να λαμβάνει και κατ' επέκταση να δημοσιεύει σε ετήσια βάση μια επιχείρηση εφόσον πληροί τις κάτωθι προϋποθέσεις με βάση το άρθρο 2 του Ν. 4336/2015¹⁷ με ισχύ από 1/1/2016:

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΟΝΤΟΤΗΤΩΝ	«ΜΕΣΑΙΕΣ» Όσες δεν είναι «μικρές» και δεν υπερβαίνουν 2 από τα 3 κατωτέρω κριτήρια	«ΜΕΓΑΛΕΣ» Όσες υπερβαίνουν 2 από τα 3 κατωτέρω κριτήρια
Σύνολο Ενεργητικού	20.000.000€	20.000.000€
Ύψος Κύκλου εργασιών	40.000.000€	40.000.000€
Ετήσιος Μ.Ο απασχολούμενων	250 άτομα	250 άτομα

¹⁴<https://www.taxheaven.gr/law/4449/2017>

¹⁵ Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC), (2010), *Διεθνή πρότυπα έλεγχου και διεθνή πρότυπα δικλίδων ποιότητας*, διαθέσιμο στο <https://www.taxheaven.gr/attachment/114>, σελ 138

¹⁶<https://www.taxheaven.gr/attachment/114>

¹⁷<https://www.taxheaven.gr/news/41495/ta-oria-ypoxrewtikoy-elegxoy-apo-orkwtoys-elegktes-gia-to-2018>

Πίνακας 1: Κριτήρια επιχειρήσεων υπαγωγής σε υποχρεωτικό έλεγχο από ορκωτούς ελεγκτές σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 4336/2015

Επίσης, θα πρέπει να τονιστεί ότι το άρθρο 2 του Ν. 4336/2015 ορίζει τα κριτήρια με βάση τα οποία, υποχρεωτικά υπάγονται σε έλεγχο από ορκωτούς λογιστές οι οντότητες που τα εμφανίζουν και συγκεκριμένα αυτές που ανήκουν στις μεσαίες και μεγάλες εταιρίες. Από εκεί και ύστερα, οι άλλες επιχειρήσεις που δεν περιλαμβάνονται στον πίνακα 1 δύνανται να προσκαλέσουν οι ίδιες τους εξωτερικές ελεγκτές για υλοποίηση διαδικασιών επαλήθευσης χωρίς να τους υποχρεώνει ο Νόμος. Αυτό συμβαίνει διότι στην πράξη, η Έκθεση Ελέγχου επικυρώνει την φερεγγυότητα και ενισχύει την αλήθεια των λογιστικών καταστάσεων, συνεπώς είναι ένα ακόμα πλεονέκτημα προς όφελος της επιχείρησης σε θέματα δανεισμού από πιστωτικά ιδρύματα, προσέλκυσης επενδυτών, πώλησης μεριδίων κτλ.

Ακόμη, στο πνεύμα του άρθρου 2 του Ν. 4336/2015¹⁸ υπάγονται και οι όμιλοι των επιχειρήσεων δηλαδή οι νομικοί συνασπισμοί όπου μια επιχείρηση γνωστή ως μητρική έχει αγοράσει μέρος ή όλο το μετοχικό κεφάλαιο άλλων οντοτήτων γνωστές ως θυγατρικές. Οι όμιλοι μεγάλου μεγέθους ανήκουν στον υποχρεωτικό έλεγχο από εξωτερικούς ορκωτούς λογιστές, καθώς θα πρέπει να διαθέτουν ενεργητικό που να υπερβαίνει τα 20 εκ ευρώ σε αξία, σύνολο κύκλου εργασιών που να υπερβαίνει τα 40 εκ ευρώ σε αξία και πάνω από 250 εργαζόμενους κατά μέσο όρο σε ένα έτος. Οι όμιλοι που διαθέτουν μικρότερο μέγεθος από το προαναφερθέν δύνανται να επικαλεστούν έναν εξωτερικό έλεγχο για δικούς τους λόγους χωρίς όμως να έχουν την υποχρέωση αυτή από το Νόμο.

Τέλος, αξίζει να προστεθεί ότι οι οργανισμοί δημοσίου συμφέροντος που εφαρμόζουν Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς ως προς τη λογιστική παρακολούθηση των συναλλαγών τους, υπάγονται και αυτοί σε υποχρεωτικό εξωτερικό έλεγχο από ορκωτούς λογιστές σύμφωνα με τις διατάξεις που αναφέρονται παραπάνω.

---

¹⁸<https://www.taxheaven.gr/news/41495/ta-oria-yposxrewtikoy-elegxoy-apo-orkwtoys-elegktes-gia-to-2018>

3.3 Αρχές και κανόνες διεξαγωγής του εξωτερικού ελέγχου

Βασική αρχή του εξωτερικού ελέγχου είναι η επιβεβαίωση των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης με τρόπο που ενισχύει την αξιοπιστία της. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι ο εξωτερικός έλεγχος δίνει ποιότητα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και μια βάση για βελτίωση τόσο των λαθών όσο και του συνολικού τρόπου εργασίας της μέσω του τριπτύχου προσέγγιση του προβλήματος, διασταύρωση των πεπραγμένων και περιγραφή των αποτελεσμάτων ελέγχου. Με τη σειρά τους αυτά τα πορίσματα λειτουργούν ως οδηγός αυτοβελτίωσης των επιχειρήσεων, αναδεικνύοντας το σημαντικό ρόλο του εξωτερικού ελέγχου ως διεργασία επαλήθευσης στους κόλπους της (Woodhouse, 2010).

Όπως ήδη αναφέρθηκε, το έργο των εξωτερικών ελεγκτών υπάγεται στα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου¹⁹ για τη θέσπιση των οποίων είναι υπεύθυνο το Διεθνές Συμβούλιο Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης (International Auditing and Assurance Standards Board - IAASB) της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants - IFAC). Στην Ελλάδα, το έργο επίβλεψης αλλά και εκπαίδευσης των ορκωτών λογιστών έχει επωμιστεί το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (ΣΟΕΛ) με εποπτεύον θεσμό την Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (ΕΛΤΕ).

Σε αυτή την κατεύθυνση, βασική αρχή του εξωτερικού ελέγχου είναι να αυξήσει το βαθμό εμπιστοσύνης όλων όσων αντλούν πληροφόρηση από τις οικονομικές καταστάσεις με στόχο τη λήψη κάποιων αποφάσεων, σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 200²⁰. Επισημαίνεται ότι την ευθύνη σύνταξης των λογιστικών καταστάσεων φέρει η Διοίκηση, ενώ ο ορκωτός ελεγκτής λειτουργεί αυτόνομα και ανεξάρτητα ως προς την επαλήθευση από κάθε ουσιώδη άποψη ότι εφαρμόζονται σωστές οι οικείες διατάξεις.

¹⁹<https://www.taxheaven.gr/attachment/114>

²⁰Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC), (2010), *Διεθνή πρότυπα έλεγχου και διεθνή πρότυπα δικλίδων ποιότητας*, διαθέσιμο στο <https://www.taxheaven.gr/attachment/114>, σελ 76

Για να πραγματοποιηθούν με επιτυχία όλα αυτά, ο εξωτερικός ελεγκτής οφείλει να ακολουθεί πιστά μια σειρά αρχών που στην ουσία συνθέτουν το πλαίσιο της ελεγκτικής εργασίας του και συγκεκριμένα (Αληφαντής, 2019):

1. Να σέβεται και να εφαρμόζει όλα τα άρθρα του Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας, στο οποίο βασίζεται η άδεια ασκήσεως επαγγέλματος του. Αυτός ο κώδικας στην ουσία τονίζει ζητήματα ακεραιότητας και επαγγελματικού ήθους που οφείλει να επιδεικνύει στην εργασία του κάθε εξωτερικός ελεγκτής, παρέχοντας υπηρεσίες υψηλού επιπέδου.
2. Να εφαρμόζει όλο το νομικό πλαίσιο που σχετίζεται με τον εξωτερικό έλεγχο. Εκτός από τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου που καθορίζουν το περιεχόμενο του έργου του, ο εξωτερικός ελεγκτής οφείλει να ενημερώνεται και να εφαρμόζει τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας και τις καταστατικές διατάξεις της κάθε επιχείρησης, το εμπορικό δίκαιο που αφορά τη νομική μορφή αυτής και το υπόλοιπο νομοθετικό πλαίσιο της Ελλάδας που αφορά το αντικείμενο εργασίας της. Αυτό συνεπάγεται ότι ο εξωτερικός έλεγχος δεν αφορά μόνο μια επαλήθευση των λογιστικών αρχείων, στοιχείων και καταστάσεων μιας οντότητας.
3. Να εφαρμόζει στην πράξη με τέτοιο τρόπο τον ελεγκτικό μηχανισμό, που να ελαχιστοποιεί αν όχι εξαλείφει τον κίνδυνο να υπάρχουν λάθη και παραλείψεις που μπορεί να οδηγήσουν σε πλάνη και να μην αποκαλυφθούν. Αυτό σημαίνει ότι ο σχεδιασμός του εξωτερικού έλεγχου θα πρέπει να γίνεται με δέοντα επαγγελματισμό και υπευθυνότητα, ώστε τα πορίσματα της Έκθεσης Ελέγχου να είναι αληθή και αδιαμφισβήτητα και επιπροσθέτως να υπάρχει η διασφάλιση ότι δεν ελλοχεύουν και άλλοι επιχειρηματικοί κίνδυνοι που δεν έχουν εντοπιστεί.

3.4 Περιεχόμενο Έκθεσης Ελέγχου επί των λογιστικών καταστάσεων

Όπως συμπεραίνεται από όσα έχουν προηγηθεί, η Έκθεση Ελέγχου αποτελεί ένα είδος πιστοποιητικού από ένα θεσμοθετημένο και έγκυρο ανεξάρτητο φορέα με σκοπό να επιβεβαιώσει προς όλες τις κατευθύνσεις ότι η υπό έλεγχο οντότητα λειτουργεί σύμφωνα με τις εγχώριες διατάξεις, τους εσωτερικούς κανονισμούς και τη λογιστική νομοθεσία. Επιπροσθέτως, η Έκθεση Ελέγχου προσφέρει ασφάλεια σε όλους τους εμπλεκόμενους χρήστες της δημοσιευμένης λογιστικής πληροφόρησης ότι

οι αποφάσεις που θα λάβουν με βάση αυτή, θα επαφίεται σε έγκυρα και αληθή δεδομένα.

Η Έκθεση Ελέγχου αποτελεί ένα έγγραφο που υπογράφεται από τον εξωτερικό ελεγκτή που ηγείται της ομάδας ελέγχου και περιλαμβάνει το σύνολο των πορισμάτων που προέκυψαν από τις διεργασίες επαλήθευσης συνδυαστικά με άλλα στοιχεία που θεωρούνται χρήσιμα στη λήψη αποφάσεων όπως για παράδειγμα εάν η υπό έλεγχο οντότητα διαθέτει ενυπόθηκο δάνειο. Το πιο βασικό της σημείο είναι η έκφραση γνώμης επί των οικονομικών καταστάσεων, δηλαδή η επίσημη θέση του ορκωτού ελεγκτή εάν οι λογιστικές καταστάσεις μιας επιχείρησης απεικονίζουν από ουσιώδη άποψη την εύλογη εικόνα αυτής (Gómez- Guillamón, 2003).

Το περιεχόμενο της Έκθεσης Ελέγχου αποτελείται από τα εξής μέρη σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 4336/2014 και αφορά τους ελέγχους που πραγματοποιούνται υπό τη σκέπη του Διεθνούς Πρότυπου Ελέγχου 700²¹ (Αληφαντής, 2019):

- Τίτλος, που να αναφέρει επακριβώς ότι αφορά έγγραφο από ανεξάρτητο ορκωτό ελεγκτή.
- Παραλήπτης, δηλαδή τα άτομα στα οποία απευθύνεται ανάλογα με την περίπτωση.
- Εισαγωγική παράγραφος, που αποτελεί ένα μικρό απόσπασμα επεξήγησης του χρονικού διαστήματος ελέγχου, των στοιχείων της ελεγχόμενης επιχείρησης και των πιο βασικών λογιστικών πολιτικών και λοιπών πληροφοριών που χρειάζεται ένα χρήστης για να καταλάβει τι πρόκειται να επακολουθήσει.
- Ευθύνη της Διοίκησης για τις οικονομικές καταστάσεις. Αποτελεί ένα ουσιώδες σημείο της Έκθεσης Ελέγχου που τονίζει ότι για το σύνολο των πεπραγμένων την περίοδο αναφοράς όπως αυτά απεικονίζονται στις οικονομικές καταστάσεις καθώς και την κατάρτιση αυτών, την ευθύνη έχει απόλυτα η Διοίκηση της εκάστοτε επιχείρησης.
- Ευθύνη του ελεγκτή, αφορά ένα μικρό κείμενο στο οποίο οριοθετείται η ευθύνη του ορκωτού λογιστή υπό τη λογική ότι όλο το ελεγκτικό έργο ήταν σύμφωνο με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου και τον Κώδικα Δεοντολογίας, ότι έχουν συλλεγεί επαρκή

---

²¹ Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC), (2010), *Διεθνή πρότυπα έλεγχου και διεθνή πρότυπα δικλείδων ποιότητας*, διαθέσιμο στο <https://www.taxheaven.gr/attachment/114>, σελ 756

τεκμήρια και ότι όλα αυτά περιλαμβάνονται στην γνώμη που ακολουθεί και που είναι το επίκεντρο της εργασίας του.

- Γνώμη του ελεγκτή. Στην ουσία αποτελεί το στόχο όλου του ελεγκτικού έργου καθώς ο εξωτερικός ελεγκτής παίρνει θέση κατά πόσο οι δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις είναι έγκυρες, αξιόπιστες και αληθείς από κάθε ουσιώδη άποψη, προκειμένου να αποτελέσουν τη βάση για λήψη αποφάσεων.
- Άλλες ευθύνες αναφοράς, αφορούν άλλα θέματα που είναι εκτός του πεδίου των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου αλλά με τα οποία έχει εμπλακεί ο ίδιος ο ορκωτός λογιστής με αποτέλεσμα να υφίσταται υποχρέωση να δημοσιεύσει ένα μέρος αυτών.
- Υπογραφή ορκωτού λογιστή και ημερομηνία.

3.4.1 Είδη έκφρασης γνώμης στην Έκθεση Ελέγχου

Η έκφραση γνώμης από πλευράς εξωτερικού ελεγκτή είναι η πεμπτουσία της Έκθεσης Ελέγχου. Πρόκειται για την επαγγελματική του άποψη όπως έχει προκύψει από τις διεργασίες ελέγχου που πραγματοποίησε σχετικά με το εάν μια επιχείρηση εφαρμόζει όλες τις διατάξεις του πλαισίου χρηματοοικονομικής αναφοράς όπως αυτές απεικονίζονται στις λογιστικές καταστάσεις και είναι υπό την ευθύνη της Διοίκησης. Μάλιστα, σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 700²², ο ορκωτός ελεγκτής οφείλει να διαφοροποιείται σε περίπτωση που αποδεδειγμένα εντοπίσει σφάλματα από ουσιώδη άποψη στα αρχεία που ελέγχει.

Τα είδη έκφρασης γνώμης είναι τέσσερα:

1. **Σύμφωνη μη διαφοροποιημένη γνώμη**. Σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 700²³, για να είναι σίγουρος ο ορκωτός ελεγκτής προσωπικά ότι τα λογιστικά αρχεία όπως αντικατοπτρίζονται στις οικονομικές καταστάσεις, δεν περιλαμβάνουν κάποιο ουσιώδες λάθος που θα οδηγήσει σε εσφαλμένες λήψεις αποφάσεων των χρηστών αυτής της πληροφόρησης θα πρέπει ο σχεδιασμός του

²² Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC), (2010), *Διεθνή πρότυπα έλεγχου και διεθνή πρότυπα δικλείδων ποιότητας*, διαθέσιμο στο <https://www.taxheaven.gr/attachment/114>, σελ 756

²³ Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC), (2010), *Διεθνή πρότυπα έλεγχου και διεθνή πρότυπα δικλείδων ποιότητας*, διαθέσιμο στο <https://www.taxheaven.gr/attachment/114>, σελ 756

ελέγχου να είναι ακριβής και περιεκτικός. Με αυτό τον τρόπο, αφενός θα τον προφυλάξει από το γεγονός ότι όσα σφάλματα δεν εντοπίστηκαν θα είναι ιδιαίτερα επουσιώδη που να μη διαβάλουν το αληθές περιεχόμενο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, και αφετέρου το έργο του θα επαφίεται σε επαρκή ελεγκτικά τεκμήρια σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 330²⁴. Όλα τα παραπάνω οδηγούν τον ορκωτό ελεγκτή να συμφωνήσει με την δίκαιη εικόνα από κάθε ουσιώδη πλευρά των λογιστικών καταστάσεων και μάλιστα χωρίς καμιά παρατήρηση ή αμφιβολία.

2. **Γνώμη με επιφύλαξη.** Εάν ο ορκωτός λογιστής διαπιστώσει σε διάφορα σημεία των ελεγκτικών του ενεργειών ότι είτε δεν μπορεί να συγκεντρώσει τις αποδείξεις που χρειάζεται είτε υπάρχουν σημαντικής αξίας λάθη που να θίγουν την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων, τότε σίγουρα θα πρέπει να διαφοροποιεί τη γνώμη του σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 705²⁵.

Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι για να εκφράσει γνώμη με επιφύλαξη, ο εξωτερικός έλεγχος κατέληξε σε σύμφωνη γνώμη με όσα απεικονίζουν οι λογιστικές καταστάσεις ως απόρροια των διαδικασιών του αλλά επιφυλάσσεται ως προς ένα ή περισσότερα θέματα τα οποία από μόνα τους δεν αρκούν για να ρίξουν το σύνολο της αξιοπιστίας αυτών. Τα θέματα αυτά μπορεί να αφορούν συνήθως την έλλειψη συλλογής αποδεικτικών στοιχείων για συγκεκριμένους λογαριασμούς όπως για παράδειγμα το υπόλοιπο της αξίας των μενόντων αποθεμάτων. Ακόμη δύνανται να αφορούν λάθη που έχουν εντοπιστεί κατά την εφαρμογή των λογιστικών διατάξεων αλλά η Διοίκηση μετά από υπόδειξη του ορκωτού λογιστή δεν διόρθωσε.

Αυτό που θα πρέπει να επισημανθεί είναι ότι αυτές οι παρατηρήσεις που είναι οι αιτίες που επιφυλάσσεται εν μέρει ο εξωτερικός ελεγκτής δεν αρκούν από ουσιώδη άποψη να διαβάλλουν την δίκαιη εικόνα των οικονομικών καταστάσεων, αλλά αποτελούν σημεία προσοχής και περαιτέρω διερεύνησης για όλους τους χρήστες που αντλούν πληροφορίες προς δικό τους όφελος από τις καταστάσεις αυτές.

3. **Αρνητική γνώμη.** Αφορά μια ιδιαίτερη αρνητική εξέλιξη για την ίδια την επιχείρηση που η Διοίκηση θα πρέπει να αποφύγει με κάθε κόστος. Στην περίπτωση αυτή, ο ορκωτός ελεγκτής διαπιστώνει ότι οι λογιστικές καταστάσεις δεν έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με το ισχύον πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς και συνεπώς δεν μπορεί να συμφωνήσει με τα δημοσιευμένα στοιχεία. Αυτό συμβαίνει

²⁴ Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC), (2010), *Διεθνή πρότυπα έλεγχου και διεθνή πρότυπα δικλείδων ποιότητας*, διαθέσιμο στο <https://www.taxheaven.gr/attachment/114>, σελ 367

²⁵ Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC), (2010), *Διεθνή πρότυπα έλεγχου και διεθνή πρότυπα δικλείδων ποιότητας*, διαθέσιμο στο <https://www.taxheaven.gr/attachment/114>, σελ 792

όταν το ελεγκτικό έργο του ορκωτού λογιστή καταλήγει σε συγκέντρωση ανεπαρκών τεκμηρίων ή όταν τα λάθη που εντοπίζονται είτε ξεχωριστά το καθένα είτε συλλογικά όλα μαζί είναι τόσο σημαντικά και διάχυτα μέσα στις λογιστικές καταστάσεις, που έχουν διαβάλλει τη δίκαιη εικόνα τους από ουσιώδη άποψη. Η τελευταία παρατήρηση μπορεί να αφορά λάθος εφαρμογή μιας λογιστικής πολιτικής σε μεγάλο αριθμό λογαριασμών ή μη επαρκή λήψη παραστατικών που να αιτιολογούν ένα μεγάλο μέρος των εμπορικών συναλλαγών με τρόπο που η διασταύρωση τους να καθίσταται αδύνατη.

4. **Άρνηση γνώμης.** Η τελευταία εκδοχή της έκφρασης γνώμης από πλευράς ορκωτού λογιστή είναι τόσο άσχημη για την ίδια την επιχείρηση, που τίθεται θέμα για ποιο λόγο ο ελεγκτής προσκαλέστηκε σε εξωτερικό έλεγχο. Στην περίπτωση άρνησης γνώμης, ο ανεξάρτητος ελεγκτής δεν δέχεται να εκφράσει καμία γνώμη επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ούτε θετική ούτε αρνητική, δηλαδή επισήμως δημοσιεύει και υπογράφει ότι δεν παίρνει θέση και το ελεγκτικό έργο δεν είχε αποτέλεσμα. Πρόκειται για αδυναμία έκφρασης γνώμης, αφού στην ουσία οι αποκλίσεις από τη νομοθεσία είναι σε τέτοιο βάθος, αξία και σημασία που ο ορκωτός ελεγκτής δεν δύναται να διαπιστώσει τι επιπτώσεις έχουν για τις λογιστικές καταστάσεις συνεπώς προτιμά να μην εκφέρει καμία άποψη.

3.5 Σχεδιασμός εξωτερικού ελέγχου

Ο σχεδιασμός του τρόπου με τον οποίο ο εκάστοτε εξωτερικός έλεγχος θα εφαρμοστεί σε μια οντότητα είναι το πρώτο βήμα στην ανάληψη του έργου αυτού από πλευράς ορκωτού ελεγκτή. Ο λόγος είναι ότι δεν υπάρχει μια πεπατημένη γραμμή εφαρμογής εξωτερικού ελέγχου, αλλά θα πρέπει να υπάρχει σε βάθος εξειδίκευση στα χαρακτηριστικά και στους κινδύνους που παρουσιάζει η εκάστοτε εταιρία, ώστε ο εξωτερικός έλεγχος να εφάπτεται πάνω σε αυτά. Επομένως, παρόλο που οι στόχοι παραμένουν οι ίδιοι σε κάθε περίπτωση, ο σχεδιασμός της υλοποίησής τους διαφοροποιείται ανά επιχείρηση. Για αυτό και ο εξωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να διαθέτει επαγγελματισμό και εμπειρία ώστε να καταλήγει στον κατάλληλο σχεδιασμό εφαρμογής των ελεγκτικών διεργασιών ανά περίπτωση εταιρίας.

3.5.1 Προσδιορισμός επιπέδου κινδύνου ελέγχου

Σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 300²⁶, ο ελεγκτής φέρει προσωπική ευθύνη για το σχεδιασμό ελέγχου. Πρόκειται για μια κατεύθυνση οδηγιών που θα ακολουθήσει όλη η ομάδα εκτέλεσης του εξωτερικού ελέγχου λειτουργώντας ως στρατηγικό πλάνο. Ο σχεδιασμός αυτός κατευθύνει την ομάδα να δώσει μεγαλύτερη προσοχή στα σημεία που αυξάνει η πιθανότητα εμφάνισης πολλών σφαλμάτων όπως για παράδειγμα στην ομάδα των παγίων εάν μια επιχείρηση έχει πολλά ιδιόκτητα περιουσιακά στοιχεία ή στην ομάδα των αποθεμάτων, εάν μια άλλη οντότητα έχει ιδιαίτερης φύσης και αξία εμπόρευμα όπως το πετρέλαιο.

Επιπροσθέτως, ο σχεδιασμός του εξωτερικού ελέγχου εξυπηρετεί τον ελεγκτή να μειώσει τα ενδεχόμενα προβλήματα που θα συναντήσει ακολουθώντας αυτοματοποιημένες και επαληθεύσιμες διαδικασίες, ενώ ταυτόχρονα του επιτρέπει να εποπτεύει το έργο της ομάδας του, αναθέτοντας κάποιο μέρος του σχεδιασμού αυτού σε υφισταμένους προς εκτέλεση.

Με βάση τις ίδιες διατάξεις ο σχεδιασμός ενός ελέγχου των λογιστικών καταστάσεων περιλαμβάνει τα εξής βήματα (Αληφαντής, 2019):

1. Κάποιες πρώιμες προκαταρκτικές ενέργειες που σχετίζονται με την ανάθεση του έργου από τους μετόχους μιας επιχείρησης προς τον ορκωτό ελεγκτή. Στο πλαίσιο αυτό, συζητούνται θέματα απαιτήσεων και κυρίως υιοθέτησης του κώδικα δεοντολογίας ώστε σε κάθε περίπτωση να διασφαλιστεί η ανεξαρτησία του ελεγκτή κατά την εκτέλεση των αρμοδιοτήτων του.
2. Το επόμενο βήμα αφορά τις δραστηριότητες σχεδιασμού του ελεγκτικού πλάνου, δηλαδή την αναλυτική περιγραφή των βημάτων που θα ακολουθηθούν κατά τον εξωτερικό έλεγχο, αφού πρώτα ο ορκωτός ελεγκτής αξιολογήσει σε προσωπικό επίπεδο και με βάση την επαγγελματική του εμπειρία και κρίση όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν το έργο του. Επίσης, συνυπολογίζει σε αυτό το στάδιο και όλους τους υλικούς και άυλους πόρους που έχει στη διάθεση του συμπεριλαμβανομένου και των υφισταμένων του, προκειμένου να θέσει το χρονικό ορίζοντα και τις επιμέρους ελεγκτικές διεργασίες που πρόκειται να εκτελεστούν.

²⁶ Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC), (2010), *Διεθνή πρότυπα ελέγχου και διεθνή πρότυπα δικλείδων ποιότητας*, διαθέσιμο στο <https://www.taxheaven.gr/attachment/114>, σελ 283

3. Ακολουθεί το στάδιο της τεκμηρίωσης, που όπως έχει ήδη ειπωθεί είναι εξέχουσας σημασίας καθώς επικυρώνει όλο το ελεγκτικό έργο ως προς την ορθότητα της έκφρασης γνώμης. Σε αυτό το σημείο αφορά τη λογική εξήγηση του προηγούμενου βήματος, δηλαδή για ποιο λόγο επιλέχτηκε αυτό το σχέδιο εξωτερικού ελέγχου και με ποια προοπτική.
4. Στο τέλος, υπάρχουν και κάποια άλλα ζητήματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη όπως για παράδειγμα την επικοινωνία με τον προηγούμενο ορκωτό ελεγκτή ώστε να λάβει το φάκελο ελέγχου των παλαιότερων ετών κ.ά.

3.5.2 Εύρεση και επαγγελματική εκτίμηση λογιστικών σφαλμάτων

Βασικό κριτήριο κατά το σχεδιασμό του εξωτερικού ελέγχου είναι το περιεχόμενο και η έκταση των κινδύνων που αντιμετωπίζει κάθε οντότητα και μάλιστα σε βαθμό που να επηρεάζει τη φερεγγυότητα των οικονομικών καταστάσεων της. Επομένως, όλος ο σχεδιασμός του εξωτερικού ελέγχου που θα ακολουθήσει, βασίζεται στο βαθμό και στο ύψος των κινδύνων που διαθέτει η ίδια ως επιχείρηση. Αυτό που πρέπει να επισημανθεί είναι το γεγονός ότι τόσο η εύρεση όσο και η εκτίμηση αυτών που επηρεάζει μάλιστα την πορεία του ελεγκτικού έργου, επαφίεται στην κριτική αξιολόγηση που θα επιδείξει ο ορκωτός ελεγκτής και υπό το πρίσμα της καθαρά επαγγελματικής του σταδιοδρομίας.

Αναλυτικότερα, το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 315²⁷ ορίζει ότι ο ελεγκτής θα πρέπει να προσδιορίζει σε ποιους κινδύνους εκτίθεται μια επιχείρηση συνδυαστικά όμως με το εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον αυτής, τονίζοντας την εξειδίκευση που πρέπει να επιδείξει στην εκάστοτε ανάθεση ελέγχου. Πρόκειται για μια διαδικασία προσδιορισμού του ουσιώδους σφάλματος δηλαδή του βαθμού ανακρίβειας σε χρηματική αξία που μπορεί να περιλαμβάνεται μεμονωμένα ή συλλογικά σε διάφορους λογαριασμούς των οικονομικών καταστάσεων και που θα έχει ως αποτέλεσμα να μην παρουσιάζει εύλογα από κάθε άποψη την αλήθεια των λογιστικών μεγεθών. Η χρήση του ουσιώδους μεγέθους αφορά την αξιολόγηση των ευρημάτων για το βαθμό των αναληθειών που διαθέτουν και σε δεύτερο χρόνο, την

---

²⁷ Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC), (2010), *Διεθνή πρότυπα έλεγχου και διεθνή πρότυπα δικλείδων ποιότητας*, διαθέσιμο στο <https://www.taxheaven.gr/attachment/114>, σελ 297

επίδραση των ανακρίβειών αυτών για την ουσία και την εγκυρότητα των οικονομικών καταστάσεων²⁸.

Όπως γίνεται αντιληπτό το τι θεωρείται ουσιώδες μέγεθος εξαρτάται από την επαγγελματική άποψη και προσωπική αντίληψη του ορκωτού ελεγκτή κατά το σχεδιασμό του ελέγχου, που περαιτέρω θα επηρεάσει την επίσημη Έκθεση Ελέγχου και άρα τη λήψη αποφάσεων των χρηστών που θα λάβουν αυτή την πληροφόρηση. Σε αυτή τη λογική, θα πρέπει να συνεκτιμήσει σε ποια κονδύλια των χρηματοοικονομικών καταστάσεων εντάσσονται πιο σοβαροί επιχειρηματικοί κίνδυνοι και να διαμορφώσει ανάλογα το ουσιώδες μέγεθος ως μέτρο της ερμηνείας τους²⁹. Για να στεφτεί αυτή η διαδικασία με επιτυχία θα πρέπει ο ορκωτός λογιστής να λάβει υπόψη του τις εσωτερικές δικλείδες της εκάστοτε εταιρίας, τη σοβαρότητα των κινδύνων που αυτή αντιμετωπίζει από το σύνολο του κλάδου στο οποίο δραστηριοποιείται και τυχόν εξειδικευμένα χαρακτηριστικά που διαθέτει, σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 315³⁰.

Σε συνέχεια των ανωτέρω, το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 320³¹ ορίζει πως το ουσιώδες μέγεθος θα πρέπει να προσδιοριστεί με τη δέουσα επαγγελματική προσοχή καθώς εάν οι παραλείψεις που υπάρχουν στις οικονομικές καταστάσεις δεν εντοπιστούν λόγω λάθους στον υπολογισμό του, θα διαβάλλουν τη λήψη αποφάσεων των ατόμων που θα χρησιμοποιήσουν την Έκθεση Ελέγχου. Ακόμη, το συγκεκριμένο πρότυπο αναφέρεται πως ο ορκωτός ελεγκτής θα πρέπει να λάβει υπόψη του το σύνολο των μετόχων στους οποίους αναφέρεται ως ενιαία ομάδα με κοινές ανάγκες πληροφόρησης ανεξάρτητα εάν κάποιος από αυτούς ενδεχομένως να έχει και διαφορετικές απαιτήσεις.

---

²⁸Ρούσσου Ρ, (2015), *Ουσιώδες μέγεθος (materiality) βάσει των ΔΠΕ*, άρθρο στο περιοδικό AccountancyGreece, διαθέσιμο στο <https://www.accountancygreece.gr/%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CF%89%CE%B4%CE%B5%CF%83-%CE%BC%CE%B5%CE%B3%CE%B5%CE%B8%CE%BF%CF%83-materiality-%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B5%CE%B9-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B4%CF%80%CE%B5/>

²⁹Ρούσσου Ρ, (2015), *Ουσιώδες μέγεθος (materiality) βάσει των ΔΠΕ*, άρθρο στο περιοδικό AccountancyGreece, διαθέσιμο στο <https://www.accountancygreece.gr/%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CF%89%CE%B4%CE%B5%CF%83-%CE%BC%CE%B5%CE%B3%CE%B5%CE%B8%CE%BF%CF%83-materiality-%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B5%CE%B9-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B4%CF%80%CE%B5/>

³⁰Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC), (2010), *Διεθνή πρότυπα έλεγχου και διεθνή πρότυπα δικλείδων ποιότητας*, διαθέσιμο στο <https://www.taxheaven.gr/attachment/114>, σελ 297

³¹Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC), (2010), *Διεθνή πρότυπα έλεγχου και διεθνή πρότυπα δικλείδων ποιότητας*, διαθέσιμο στο <https://www.taxheaven.gr/attachment/114>, σελ 357

Συνεπώς, με βάση την ανωτέρω συλλογιστική, οποιοδήποτε σφάλμα εντοπιστεί να υπερβαίνει το ουσιώδες μέγεθος που έχει καθοριστεί στο σχεδιασμό του εξωτερικού ελέγχου οδηγεί τον ορκωτό λογιστή να διαφοροποιήσει τη γνώμη του για το θέμα αυτό και να το δημοσιεύσει στην έκφραση γνώμη με επιφύλαξη. Αυτό από την άλλη πλευρά δεν συνεπάγεται ότι πολλά λάθη μικρότερου βεληνεκού σε αξία από το ουσιώδες μέγεθος δεν μπορούν να είναι ατομικά ή συλλογικά επουσιώδη, με αποτέλεσμα ο εξωτερικός ελεγκτής να προβαίνει σε έλεγχο της φύσης τους σε περίπτωση μη διόρθωσής τους και μετά να πάρει θέση σχετικά με τη σπουδαιότητά τους³².

Επιπροσθέτως, το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 320³³ υπογραμμίζει πως το ουσιώδες μέγεθος είναι ένα χρηματικό ποσό που δεν παραμένει στάσιμο ως κριτήριο αξιολόγησης των παραλείψεων που εντοπίζονται, αλλά θα πρέπει να επαναπροσδιορίζεται ακόμα και κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του εξωτερικού ελέγχου, όποτε οι περιστάσεις το επιβάλλουν. Αυτή η δυναμική του ουσιώδους μεγέθους ως προς την αλλαγή του σε αξία είναι και που θα εξασφαλίσει στις ελεγκτικές διαδικασίες ότι, αφενός, είναι σωστές και αφετέρου, υλοποιούν τους ελεγκτικούς στόχους που έχουν τεθεί. Για το λόγο αυτό, η επαγγελματική κρίση και ο τρόπος που θα αντιμετωπίσει κάθε επιχείρηση διακεκριμένα είναι στοιχεία που αφορούν προσωπικά τον ορκωτό ελεγκτή και διαμορφώνουν απόλυτα την ποιότητα του ελεγκτικού του έργου ως προς τα αποτελέσματα που παρουσιάζει.

3.5.3 Συγκέντρωση τεκμηρίων και δημιουργία φακέλου ελέγχου

Η συγκέντρωση τεκμηρίων αφορά ίσως τη πιο σημαντική διαδικασία επικύρωσης των ευρημάτων του εξωτερικού ελέγχου, καθώς επιβεβαιώνει την εργασία του ορκωτού λογιστή από πλευράς περιεχόμενου και ποιότητας. Το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 500³⁴ ορίζει το περιεχόμενο του ελεγκτικού τεκμηρίου υποδεικνύοντας ότι ο

³² Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC), (2010), *Διεθνή πρότυπα έλεγχου και διεθνή πρότυπα δικλείδων ποιότητας*, διαθέσιμο στο <https://www.taxheaven.gr/attachment/114>, σελ 359

³³ Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC), (2010), *Διεθνή πρότυπα έλεγχου και διεθνή πρότυπα δικλείδων ποιότητας*, διαθέσιμο στο <https://www.taxheaven.gr/attachment/114>, σελ 361

³⁴ Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC), (2010), *Διεθνή πρότυπα έλεγχου και διεθνή πρότυπα δικλείδων ποιότητας*, διαθέσιμο στο <https://www.taxheaven.gr/attachment/114>, σελ 435

ορισμός αυτός αφορά το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων που θα συλλεγούν κατά την υλοποίηση του εξωτερικού ελέγχου.

Πιο συγκεκριμένα, ως ελεγκτικό τεκμήριο με βάση το πρότυπο αυτό είναι οποιαδήποτε απόδειξη ή πληροφορία που μπορεί να διασταυρωθεί, συλλέξει ο ορκωτός ελεγκτής και με βάση τα οποία θα εξάγει το πόρισμα ελέγχου. Τα ελεγκτικά τεκμήρια θα πρέπει να είναι κατάλληλα και σχετικά με το αντικείμενο ελέγχου προκειμένου να μπορούν να αιτιολογήσουν τα πορίσματα ελέγχου που δημοσιεύει ο ορκωτός ελεγκτής και να τα επιβεβαιώσουν. Για το λόγο αυτό, ως αποδεικτικά στοιχεία ελέγχου ορίζεται οποιοδήποτε δεδομένο μπορεί να αντληθεί από κάθε αρχείο ή άλλο έγγραφο που να συνδέεται όμως με τρόπο εύλογο στον οικονομικό έλεγχο που πραγματοποιεί ο ορκωτός λογιστής, χωρίς το πρότυπο να κατονομάζει τις πηγές άντλησης των ελεγκτικών τεκμηρίων.

Στην ίδια συλλογιστική, το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 500³⁵ θέτει θέμα ποσότητας ελεγκτικών τεκμηρίων, ως προς το πόσες αποδείξεις θα πρέπει να συλλέγουν αριθμητικά προκειμένου η τεκμηρίωση της Έκθεσης Ελέγχου να είναι επαρκής και πλήρης. Σε αυτό το πνεύμα, το πρότυπο δεν ορίζει συγκεκριμένη ποσότητα αλλά υπογραμμίζει την προσωπική συμβολή του ορκωτού ελεγκτή στη συγκέντρωση αυτών των τεκμηρίων που είναι αρκετά για να ερμηνεύσουν με απόλυτα ορθό τρόπο την ποιότητα των ευρημάτων που έχουν εντοπιστεί, διαπιστώνοντας για μια ακόμη φορά πως η προσωπικότητα του ατόμου που ασκεί τον εξωτερικό έλεγχο είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το αποτέλεσμα του.

Ένα ακόμη σημείο στο οποίο θα πρέπει να δοθεί προσοχή είναι η συμπλήρωση του φακέλου ελέγχου με επιπρόσθετες πληροφορίες που λαμβάνονται από εξωτερικούς εμπειρογνώμονες, σε περιπτώσεις που ο ορκωτός ελεγκτής δεν διαθέτει τις εξειδικευμένες γνώσεις για να διασταυρώσει το υπόλοιπο ενός λογαριασμού. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ως ελεγκτικά τεκμήρια θεωρούνται τα πορίσματα εμπειρογνομώνων, έγγραφες διαβεβαιώσεις από εξωτερικούς συνεργάτες της επιχείρησης, άλλα άτομα στους κόλπους της εταιρίας που διαθέτουν εξειδικευμένη γνώση πάνω σε συγκεκριμένα θέματα, διάφορες επιθεωρήσεις και άλλα συναφή έγγραφα που αιτιολογούν τη γνώμη που θα εκφράσει ο ορκωτός λογιστικής για την εύλογη εικόνα από κάθε ουσιώδη άποψη των λογιστικών καταστάσεων.

---

³⁵ Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC), (2010), *Διεθνή πρότυπα ελέγχου και διεθνή πρότυπα δικλείδων ποιότητας*, διαθέσιμο στο <https://www.taxheaven.gr/attachment/114>, σελ 437

Μάλιστα προς αυτή την κατεύθυνση, το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 620³⁶ αναφέρεται στις περιπτώσεις που ο ορκωτός ελεγκτής θα ορίσει κάποιο ειδήμονα για τη διασταύρωση των οικονομικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών ενός κονδυλίου, που ο ίδιος δεν μπορεί να εξακριβώσει, για παράδειγμα το βάρος και την αξία του πετρελαίου ή του χρυσού ως τελική αξία αποθεμάτων του ενεργητικού μιας οντότητας. Τονίζει ότι το πόρισμα του εμπειρογνώμονα θα αποτελέσει ένα ακόμη ελεγκτικό τεκμήριο για τη διαμόρφωση της γνώμης τους, ενώ είναι εκείνος που θα επικαλεστεί την βοήθεια του όταν οι συνθήκες το απαιτούν αφού φέρει το βάρος και την ευθύνη του εξωτερικού ελέγχου.

Κεφάλαιο IV: Συμβολή εσωτερικού ελέγχου στην αποτελεσματική εφαρμογή του εξωτερικού ελέγχου

4.1 Η αλληλεξάρτηση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου

Στις σύγχρονες επιχειρήσεις είναι σημαντικό να υπάρχει συνεργασία μεταξύ των διεργασιών του εσωτερικού και του εξωτερικού ελέγχου. Η συνεργασία αυτή, βοηθά του εσωτερικούς ελεγκτές να ενημερωθούν και να αξιολογήσουν τον ελεγκτικό κίνδυνο, ενώ παράλληλα παρέχει στους εξωτερικούς ελεγκτές την δυνατότητα να περατώσουν την διαδικασία του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και αξιοπιστία³⁷³⁸.

Τα τελευταία χρόνια, η σημαντικότητα της αλληλεπίδρασης αυτής γίνεται ολοένα και μεγαλύτερη, καθώς έχει ενισχυθεί η αντίληψη ότι ένα ισχυρό σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης «εξασφαλίζει» την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων μίας πιθανής εταιρικής κατάρρευσης.

Προκειμένου να οριοθετήσει κανείς τη σχέση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου είναι σημαντικό να εξετασθούν οι ομοιότητες και οι διαφορές που εμφανίζονται μεταξύ τους.

---

³⁶Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC), (2010), *Διεθνή πρότυπα έλεγχου και διεθνή πρότυπα δικλίδων ποιότητας*, διαθέσιμο στο <https://www.taxheaven.gr/attachment/114>, σελ 729

³⁷Delbufalo, E. (2012). Outcomes of inter-organizational trust in supply chain relationships: A systematic literature review and a meta-analysis of the empirical evidence. *Supply Chain Management: An International Journal*, 17(4), 377–402

³⁸Vangen, S., & Huxham, C. (2003). Nurturing collaborative relations: Building trust in interorganization collaboration. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 39(5), 5–31

4.1.1 Ομοιότητες

Οι κυριότερες ομοιότητες μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

1. Σύμφωνα με τον Sawyer (2003)³⁹, κοινό σημείο μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου αποτελεί ο επιχειρησιακός κίνδυνος ο οποίος επηρεάζει εξίσου και τα δύο είδη ελέγχου.
2. Η σημαντικότητα της ανεξαρτησίας του ελεγκτή είναι θεμελιώδης και στις δύο περιπτώσεις ελέγχου.
3. Τα αποτελέσματα των διαδικασιών του εσωτερικού και του εξωτερικού ελέγχου παρουσιάζονται μέσω εκθέσεων των ελεγκτών.
4. Τόσο ο εσωτερικός όσο και ο εξωτερικός έλεγχος οριοθετείται από τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα. Μέσω αυτών των προτύπων και μέσω του κώδικα δεοντολογίας τίθενται οι κανόνες και οι οδηγίες διενέργειας της ελεγκτικής διαδικασίας.
5. Και οι δύο μορφές ελέγχου ενδιαφέρονται για το σύστημα εσωτερικού ελέγχου που υπάρχει στην εκάστοτε προς έλεγχο οικονομική μονάδα.

4.1.2 Διαφορές

Μέσα από την έρευνα της βιβλιογραφίας προέκυψαν οι κυριότερες διαφορές μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου οι οποίες και παρουσιάζονται παρακάτω:

1. Το πεδίο εργασίας του εσωτερικού ελεγκτή διαφέρει από εκείνο του εξωτερικού. Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι η μελέτη της οργάνωσης, των στόχων, τη διαχείριση πιθανών κινδύνων, και την βελτιστοποίηση των διαδικασιών της εταιρικής διακυβέρνησης. Απεναντίας, ο εξωτερικός έλεγχος, εξετάζει αποκλειστικά τις οικονομικές καταστάσεις, παρέχοντας μια πιο ολοκληρωμένη και σφαιρική άποψη για τα ζητήματα της οικονομικής μονάδας με βάση τα δεδομένα που εξετάζονται.
2. Ο εξωτερικός έλεγχος ασχολείται αποκλειστικά με τις διεργασίες που επηρεάζουν τα οικονομικά μεγέθη της επιχείρησης, τα αποτελέσματα και τις επιδόσεις της. Εν αντιθέσει ο εσωτερικός έλεγχος ασχολείται με το σύνολο των συναλλαγών που διενεργούνται από την επιχείρηση.

---

³⁹ Sawyer, B. Lawrence (2003). Sawyer's Internal Auditing. The practice of Modern Internal Auditing, The Institute of Internal Auditors, 5th ed., pp. 1061-1102

3. Οι στόχοι εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών διαφέρουν. Στην μεν περίπτωση των εσωτερικών ελεγκτών, οι στόχοι καθορίζονται από το Διοικητικό συμβούλιο της επιχείρησης και τα επαγγελματικά πρότυπα. Στην δε περίπτωση των εξωτερικών ελεγκτών, οι στόχοι διαμορφώνονται από τα Διεθνή ελεγκτικά πρότυπα, ενώ παράλληλα οι ελεγκτές δεν αποτελούν μέρος της οργάνωσης αλλά δεσμεύονται από αυτή.
4. Η συχνότητα με την οποία πραγματοποιείται ο έλεγχος αποτελεί ακόμα μία από τις διαφορές που συναντώνται μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, καθώς ο εσωτερικός έλεγχος πραγματοποιείται καθ'όλη την διάρκεια του οικονομικού έτους, ακολουθώντας τα θεσπίσματα του οργανισμού ανάλογα με την επικινδυνότητα της εκάστοτε δραστηριότητας, ενώ ο εξωτερικός έλεγχος πραγματοποιείται σε ετήσια βάση.
5. Η προσέγγιση του εσωτερικού ελέγχου είναι ολιστική, καθώς ασχολείται με όλες εκείνες τις πτυχές που επηρεάζουν το σύστημά του, οργανωτικά. Οι εξωτερικοί ελεγκτές από την άλλη ασχολούνται με την αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου το οποίο επηρεάζει το χρηματοοικονομικό τομέα.
6. Οι δύο μορφές ελέγχου αντιμετωπίζουν διαφορετικούς κινδύνους. Για τον εσωτερικό έλεγχο ο κίνδυνος που σχετίζεται με τον προγραμματισμό των διεργασιών του είναι πολύ υψηλός. Για τον εξωτερικό έλεγχο, από την άλλη, οι πληροφορίες για τους κινδύνους, αξιολογούνται και χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό της χρονικής περιόδου, της φύσης, του ελέγχου, και των διαδικασιών.
7. Πέρα από τις διαφορές στους κινδύνους που αντιμετωπίζουν, υπάρχουν διαφορές και στην αξιολόγηση των παραγόντων που λαμβάνονται υπόψη. Σύμφωνα με τον Colbert (1995)⁴⁰ οι παράγοντες που εξετάζονται από τον εσωτερικό έλεγχο είναι:
  - a. η ρευστότητα
  - b. η αύξηση του όγκου συναλλαγών
  - c. η πίεση προς την Διοίκηση για την επίτευξη στόχων
  - d. οι οικονομικές καταστάσεις
  - e. το επίπεδο μηχανοργάνωσης

---

⁴⁰ Colbert, J. L. (1995). "Risk: internal and external auditors operate from two different, official definitions of risk", Internal Auditor.

- f. η διασπορά (γεωγραφική) των διαδικασιών της οικονομικής μονάδας
- g. η επάρκεια του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και αποτελεσματικότητά του
- h. το αποτέλεσμα προηγούμενων ελέγχων
- i. οι Οργανωτικές, Τεχνολογικές, οικονομικές και λειτουργικές αλλαγές

Αντιθέτως, ο εξωτερικός έλεγχος επικεντρώνεται αποκλειστικά στους παράγοντες που επηρεάζουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις που αποτελούν το κύριο αντικείμενο της ελεγκτικής διαδικασίας.

B ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο V: Ερευνητική διαδικασία επίδρασης του εσωτερικού ελέγχου στην διενέργεια του εξωτερικού

Στο Α Μέρος της ερευνητικής εργασίας, μελετήθηκε το πλαίσιο του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου καθώς και πως οι δυο μορφές εταιρικού ελέγχου αλληλεπιδρούν και συνεργάζονται. Προκειμένου να τεκμηριωθεί η αλληλεπίδραση μεταξύ των μορφών ελέγχου σχεδιάστηκε και πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση. Η μεθοδολογία, καθώς και τα αποτελέσματα της έρευνας αναλύονται, περιγράφονται και παρατίθενται στο κεφάλαιο που ακολουθεί.

5.1 Μεθοδολογία και σκοπός της ερευνητικής διαδικασίας

Για την εκπλήρωση της ερευνητικής διαδικασίας επιλέχθηκε να πραγματοποιηθεί βιβλιογραφική ανασκόπηση με συγκριτική μελέτη ανάμεσα σε δημοσιεύσεις που εξετάζουν την συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην διενέργεια του εξωτερικού.

Η βιβλιογραφική ανασκόπηση ως μέθοδος έρευνας σκοπό έχει την αξιοποίηση υπάρχουσας επιστημονικής γνώσης και ερευνητικών δεδομένων. Όπως αναφέρεται σε αρκετά ερευνητικά συγγράμματα και αναφορές, η βιβλιογραφική ανασκόπηση

ορίζεται ως «η συστηματική εξέταση της έρευνας που έχει διεξαχθεί σε ένα συγκεκριμένο πεδίο μελέτης»⁴¹.

Η συγγραφή μίας βιβλιογραφικής ανασκόπησης μπορεί να πραγματοποιηθεί ακολουθώντας δύο διαφορετικές προσεγγίσεις. Η πρώτη προσέγγιση εστιάζει στις έννοιες (σύνθεση ερευνών) ενώ η δεύτερη στον συγγραφέα (γραμμική παρουσίαση ερευνών)⁴².

Αναλυτικότερα, η μέθοδος της σύνθεσης ερευνών, οδηγεί την ανάλυση στη ολοκληρωμένη συγκρότηση συνθετικής εικόνας της υπάρχουσας βιβλιογραφίας και «γνώσης» για το θέμα υπό διερεύνηση, καθιστώντας την αποτίμηση και ανάδειξη του κενού και των ελλείψεων στην υπάρχουσα βιβλιογραφία ευκολότερη, διαμορφώνοντας έτσι καλύτερα τις μελλοντικές ερευνητικές ανάγκες.

Στην περίπτωση γραμμικής παρουσίασης ερευνών, εν αντιθέσει δημιουργείται μία περισσότερο αποσπασματική εικόνα της υπάρχουσας βιβλιογραφίας και «γνώσης», δυσχεραίνοντας έτσι την αποτίμηση και ανάδειξη των ελλείψεων της, και των μελλοντικών ερευνητικών αναγκών.

Με βάση τα παραπάνω, θεωρήθηκε ότι για την καλύτερη εξυπηρέτηση των στόχων της παρούσας έρευνας, θα χρησιμοποιηθεί η μέθοδος της βιβλιογραφικής ανασκόπησης με την σύνθεση ερευνών.

Σκοπός της ερευνητικής διαδικασίας είναι η μελέτη της αλληλεπίδρασης μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου και η επίδραση του εσωτερικού ελέγχου στην διενέργεια του εξωτερικού. Με βάση τον σκοπό αυτό, διαμορφώθηκαν τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

- Επηρεάζεται η διενέργεια του εξωτερικού ελέγχου από τον εσωτερικό;
- Ποιοι παράγοντες/κριτήρια τίθενται από τους εξωτερικούς ελεγκτές για να αποφασίσουν σχετικά με την επιρροή του εσωτερικού ελέγχου στην διενέργεια του εξωτερικού.

---

⁴¹Ε.Α.Π (2010) Οδηγός Συγγραφής Διπλωματικής Εργασίας - Οδηγός Έρευνας στη βιβλιογραφία, Διαθέσιμο στο: <https://lib.eap.gr/images/SAS.pdf> Σελίδα: 33

⁴²Webster, J., & Watson, R. T. (2002). Analyzing the past to prepare the future: writing a literature review. *MIS Quarterly*, 26(2), xii-xxiii.

5.2 Ανασκόπηση άρθρων

Όπως περιγράφηκε παραπάνω, η παρούσα ερευνητική εργασία χρησιμοποιεί την μέθοδο της βιβλιογραφικής ανασκόπησης για την εκπλήρωση των ανωτέρω ερευνητικών ερωτημάτων. Από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε, επιλέχθηκαν έντεκα (11) άρθρα, τα οποία χρησιμοποιούν διαφορετικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις μεταξύ τους, καθώς επίσης διεξάγουν τις έρευνές τους σε διαφορετικές περιοχές του κόσμου. Με την επιλογή των άρθρων αυτών θεωρείται ότι θα έχουμε το δυνατόν μεγαλύτερη κάλυψη των ερευνητικών ερωτημάτων.

Η έρευνα των Carlo Regoliosi & Davide Martin (2019) πραγματοποιήθηκε στην Ιταλία σε δείγμα 187 εταιρειών. Σκοπός της, η κατανόηση του τρόπου και της έκτασης της εξάρτησης που έχουν μεταξύ τους οι διευθυντές του τμήματος εσωτερικού ελέγχου, και οι συνεργάτες των γραφείων εξωτερικού ελέγχου. Για την διενέργεια της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος των ερωτηματολογίων και συνεντεύξεων για την εξέταση του επιπέδου επιχειρησιακής συνεργασίας και του συντονισμού των δραστηριοτήτων μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου. Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας οι εξωτερικοί ελεγκτές όχι μόνο βασίζονται στον εσωτερικό έλεγχο αλλά θεωρούν ότι διευκολύνει την δουλειά τους και αυξάνει την αποτελεσματικότητά τους.

Με την μέθοδο των ερωτηματολογίων εξέτασαν κατ' αντιστοιχία τα ερευνητικά τους ερωτήματα και οι Mishiel Suwaida & Amer Qasim (2010), Haron, Chambers, Ramsi & Ismail (2004), Felix Gramling & Maletta (2001) και Goodwin & Kent (2006). Οι Suwaida και Qasim, πραγματοποίησαν την έρευνά τους στην Ιορδανία. Σκοπός της πραγματοποιηθείσας έρευνας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων ενός δείγματος εξωτερικών ελεγκτών για την σημασία που δίνουν σε διάφορους παράγοντες που επηρεάζουν την εξάρτηση των εξωτερικών ελεγκτών από τους εσωτερικούς. Το δείγμα που χρησιμοποίησαν για την έρευνά τους αποτελούνταν από 100 εξωτερικούς ελεγκτές από τις μεγαλύτερες ελεγκτικές εταιρίες της Ιορδανίας. Τα αποτελέσματα της έρευνας υποδεικνύουν ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές αναγνωρίζουν την αντικειμενικότητα, την επάρκεια, και την επαγγελματική απόδοση ως τους σημαντικότερους παράγοντες εξάρτησης από τον εσωτερικό έλεγχο.

Από την μεριά τους οι Haron, Chamber, Ramsi & Ismail μέσω της έρευνάς τους προσπάθησαν να προσδιορίσουν τα κριτήρια που αναφέρονται και χρησιμοποιούνται

από τους εξωτερικούς ελεγκτές για την αξιολόγηση του έργου των εσωτερικών ελεγκτών. Η έρευνα τους πραγματοποιήθηκε στην Μαλαισία και στο δείγμα συμμετείχαν ελεγκτές από τις τέσσερις μεγαλύτερες ελεγκτικές εταιρείες που βρίσκονται στις πόλεις Kedah και Penang. Τα ευρήματα της μελέτης δείχνουν ότι η τεχνική επάρκεια και το εύρος της λειτουργίας είναι τα δύο πιο σημαντικά κριτήρια που εξετάζουν οι εξωτερικοί ελεγκτές για να ορίσουν την εξάρτησή τους από τους εσωτερικούς ελεγκτές.

Το άρθρο των Felix, Grammling και Maletta, θέτει ως στόχο του να αποδείξει ότι η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου είναι καθοριστική για την διαμόρφωση της αμοιβής των εξωτερικών ελεγκτών. Πέραν αυτού, η έρευνα θέτει ένα επιπλέον ερώτημα, που σχετίζεται με τους καθοριστικούς παράγοντες συμβολής του εσωτερικού ελέγχου. Με το δεύτερο αυτό ερώτημα, η έρευνα προσπαθεί να αποδείξει, ότι η συμβολή ή μη του εσωτερικού ελέγχου στον εξωτερικό επηρεάζεται σημαντικά από την ποιότητά αυτού. Επίσης καταδεικνύει την σημαντικότητα που έχει το επίπεδο των εγγενών κινδύνων, η διαθεσιμότητα του εσωτερικού ελέγχου και τον συντονισμό μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών. Για την πραγματοποίηση της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν δύο μοντέλα παλινδρόμησης (regression models) τα οποία σχεδιάστηκαν για τους σκοπούς της έρευνας, και χρησιμοποίησε δεδομένα από ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν από ένα δείγμα 70 εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών που συνδέονται με 70 εταιρείες του δείκτη FORTUNE 1000 και δεν ασχολούνται με χρηματοοικονομικές υπηρεσίες (εντός του δείγματος συμπεριλήφθηκαν 6 από τις μεγαλύτερες λογιστικές εταιρείες, ενώ το δείγμα συμπεριλάμβανε εταιρείες από είκοσι-εννέα διαφορετικούς κλάδους). Τα αποτελέσματα της έρευνας συνιστούν ότι ο ορθός εσωτερικός έλεγχος βοηθά στην μείωση του κόστους του εξωτερικού ελέγχου.

Η μελέτη των Goodwin&Kent, έλαβε χώρα στην Αυστραλία, με δείγμα τετρακοσίων και πλέον εταιρειών (401) καταχωρημένων στον δείκτη ASX του χρηματιστηρίου της Αυστραλίας. Σκοπός της μελέτης είναι να εξετάσει αν η ύπαρξη επιτροπής ελέγχου, τα χαρακτηριστικά της, και η χρήση εσωτερικού ελέγχου σχετίζονται άμεσα με τα τέλη που καλούνται οι εταιρείες να καταβάλουν προς του εξωτερικούς ελεγκτές. Οι ερευνητές φτάνουν στο συμπέρασμα ότι τα αυξημένα τέλη ελέγχου οδηγούν σε υψηλότερης ποιότητας εξωτερικό έλεγχο. Για να συνδεθεί ο εξωτερικός και ο

εσωτερικός έλεγχος εξετάζεται πως η συχνότητα και η ανεξαρτησία των συνεδριών του συμβουλίου εσωτερικού ελέγχου επηρεάζει το κόστος του εξωτερικού.

Πέραν των παραπάνω επιλέχθηκε να μελετηθούν οι έρευνες των Pop & Bota-Avram (2008) και των Dagwom & Ibukun (2016), οι οποίες διερευνούν την σύνδεση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου πραγματοποιώντας βιβλιογραφική ανασκόπηση. Η πρώτη εκ των δύο ερευνών, αυτή των Pop & Bota-Avram πραγματοποιήθηκε στην Ρουμανία, και δίνει έμφαση στα κριτήρια τα οποία χρησιμοποιούν οι εξωτερικοί ελεγκτές για να βασίσουν την απόφασή τους για εξάρτηση ή όχι από τους εσωτερικούς ελεγκτές. Κατ' αντιστοιχία, και η έρευνα των Dag & Lawrence, αναγνωρίζει τα κριτήρια που οριοθετούν την αλληλεξάρτηση μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών. Παράλληλα στοιχειοθετεί, χρησιμοποιώντας τα άρθρα NSA26 (Νιγηριανό Πρότυπο) και ISA610 (Διεθνές Πρότυπο), την αλληλεξάρτηση των ελεγκτών της οικονομικής μονάδας.

Άλλες έρευνες που επιλέχθηκαν, χρησιμοποιούν την μέθοδο των υποθετικών σεναρίων για να προσεγγίσουν την σχέση εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου. Μία εξ' αυτών ανήκει στους Brody & Reckers (1998), οι οποίοι χρησιμοποίησαν δείγμα 107 ελεγκτών από 1 εκ των 6 μεγαλύτερων ελεγκτικών εταιρειών των Ηνωμένων Πολιτειών. Στους συμμετέχοντες της έρευνας ανατέθηκαν τυχαία τα ακόλουθα σενάρια:

1. Επιχείρηση με ασθενές περιβάλλον εσωτερικού ελέγχου
2. Επιχείρηση με ισχυρό περιβάλλον εσωτερικού ελέγχου
3. Επιχείρηση όπου το περιβάλλον και οι συνθήκες εσωτερικού ελέγχου χαρακτηρίζονται ως σιωπηλές (μέτριας ισχύος περιβάλλον)

Από την έρευνα αυτή, οι ανωτέρω ερευνητές, κατάφεραν να συμπεράνουν ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές παρακολουθούν τις ποιοτικές διαφορές του τμήματος εσωτερικού ελέγχου, και πως οι μεμονωμένες διαφορές μεταξύ των ελεγκτών εμφανίζουν σημαντική επιρροή στην κρίση τους.

Ο Schneider Arnold (1985), σε μία από τις πρώτες έρευνες για την αλληλεπίδραση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, χρησιμοποίησε υποθετικά προφίλ ελέγχου, τα οποία δόμησε χρησιμοποιώντας το πρότυπο SAS9. Οι παράγοντες που περιγράφονται στο πρότυπο είναι οι:

1. Competence (CMP): Επάρκεια
2. Objectivity (OBJ): Αντικειμενικότητα
3. Work (WRK): Επαγγελματική Απόδοση

Βάση αυτών, διέθεσε τα υποθετικά προφίλ ελέγχου σε 20 ελεγκτές από τις Η.Π.Α. Τα ευρήματα της έρευνας δείχνουν ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές βασίζονται στον εσωτερικό έλεγχο για να μειώσουν τον φόρτο εργασίας τους.

Η έρευνα των Munro&Stewart (2009) που πραγματοποιήθηκε στην Αυστραλία, είναι ακόμα μία που στηρίζεται σε υποθετικό σενάριο, προκειμένου να εξετάσει τον συσχετισμό μεταξύ των δύο μορφών ελέγχου. Το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε δεν περιλάμβανε ελεγκτές, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες έρευνες που εξετάστηκαν, αντιθέτως αποτελούνταν από 17 μέτοχοι, 29 μάνατζερ και 20 ανώτερα στελέχη. Τα συμπεράσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές χρησιμοποιούνται ως βοηθητικοί, από τους αντίστοιχους εξωτερικούς ελεγκτές, στην περίπτωση που το τμήμα εσωτερικού ελέγχου αποτελεί κομμάτι της οικονομικής μονάδας. Ενώ παράλληλα, διατυπώνεται ότι στους εσωτερικούς ελεγκτές ανατίθενται κυρίως αρμοδιότητες αξιολόγησης του ελέγχου.

Τέλος, επιλέχθηκε η έρευνα των Argento, Umans, Hakansson& Johansson (2018) η οποία χρησιμοποίησε δομημένες συνεντεύξεις με 8 εξωτερικούς ελεγκτές. Από την επεξεργασία των δεδομένων που συλλέχθηκαν προέκυψε ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές μέσα από την συνεργασία τους με εσωτερικούς, τείνουν να λαμβάνουν στρατηγικές αποφάσεις.

5.3 Παρουσίαση ερευνητικών αποτελεσμάτων

Η πραγματοποιηθείσα βιβλιογραφική αναφορά εμφάνισε ενδιαφέροντα ευρήματα αναφορικά με τις απόψεις που υπάρχουν για την επιρροή του εσωτερικού ελέγχου στην διενέργεια του εξωτερικού. Στο σύνολο σχεδόν των περιπτώσεων των άρθρων που εξετάστηκαν, υπάρχει συμφωνία απόψεων ότι η ορθή εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου μπορεί να διευκολύνει σημαντικά το έργο των εξωτερικών ελεγκτών.

Για την ορθή συνεργασία μεταξύ των ελεγκτών (εσωτερικών και εξωτερικών) σύμφωνα με τα άρθρα που εξετάστηκαν, συμβάλει το πρότυπο ISA 610

Σύμφωνα με την έρευνα των Munro & Stewart (2009), υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι εξωτερικοί ελεγκτές χρησιμοποιούν τους εσωτερικούς ως βοηθούς, εφόσον ο εσωτερικός έλεγχος εκτελείται εσωτερικά στην οικονομική μονάδα. Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται ότι στους εσωτερικούς ελεγκτές συνήθως ανατίθενται καθήκοντα αξιολόγησης του ελέγχου στις περισσότερες περιπτώσεις.

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τον Schneider (1985), προτείνει ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές βασίζονται στο έργο των εσωτερικών ελεγκτών προκειμένου να μειώσουν τον φόρτο εργασίας τους. Παράλληλα αναγνωρίζει στατιστική σημαντικότητα ανάμεσα στην «ισχυρότητα» των υποθετικών εκθέσεων του εσωτερικού ελέγχου και της μεταβλητότητας των απαντήσεων μεταξύ των ελεγκτών. Ακόμα ένα εύρημα της έρευνας του Schneider, σχετίζεται με την σημαντικότητα που αποδίδουν στους τρεις παράγοντες που καθορίζονται από το SAS 9 ως παράγοντες αξιολόγησης του εσωτερικού ελέγχου, τοποθετώντας τους παράγοντες Competence (CMP) (Επάρκεια) & Work (WRK) (Επαγγελματική Απόδοση) σε ίση θέση, λογίζοντας αντίστοιχα τον παράγοντα Objectivity (OBJ) (Αντικειμενικότητα) ως χαμηλότερης σημαντικότητας.

Τα αποτελέσματα της έρευνας του Schneider, επιβεβαιώνονται και από την έρευνα των Suwaida & Qasim (2010), οι οποίοι σε δείγμα 100 εξωτερικών ελεγκτών (από τις μεγαλύτερες ελεγκτικές εταιρείες της Ιορδανίας) κατόπιν συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων, έφτασαν στο συμπέρασμα, ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές αναγνωρίζουν ως παράγοντες που επηρεάζουν την άποψή τους επί του εσωτερικού ελέγχου, την επάρκεια (competence), την αντικειμενικότητα (objectivity), και την επαγγελματική απόδοση (work). Παράλληλα το ίδιο ισχύει και για την έρευνα των Pop & Bota-Avram (2008) οι οποίοι πραγματοποίησαν βιβλιογραφική ανασκόπηση αναφορικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν την εξάρτηση των εξωτερικών ελεγκτών, αναγνωρίζοντας και αυτοί τους ανωτέρω.

Άλλες έρευνες, όπως αυτή των Argento, Umans, Hakansson & Johansson (2018), διατυπώνουν την άποψη ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές λαμβάνουν στρατηγικές αποφάσεις όταν συνεργάζονται με τους εσωτερικούς. Ενώ εκείνη των Regoliosi, Martin (2019), αποτυπώνει την άποψη ότι η συνεργασία μεταξύ εξωτερικών και εσωτερικών ελεγκτών βοηθάει τους εξωτερικούς ελεγκτές στο έργο τους, ενώ ταυτόχρονα κάνει την εργασία τους πιο αποτελεσματική.

Ο εσωτερικός έλεγχος και η συνεισφορά του στην αποτελεσματικότερη διενέργεια του εξωτερικού ελέγχου, ελέγχθηκε και από τους Felix, Gramling & Maletta (2001) οι οποίοι εντόπισαν έντονο συσχετισμό μεταξύ του κόστους του εξωτερικού ελέγχου και της ποιότητας του εσωτερικού ελέγχου. Όπως αναφέρεται στην έρευνα τους, όσο πιο άμεση διαθεσιμότητα στοιχείων υπάρχει από πλευράς της διοίκησης, τόσο περισσότερο μπορεί να επηρεαστεί το κόστος του εξωτερικού ελέγχου. Αυτό έρχεται βέβαια, σε αντίθεση με τα αποτελέσματα της έρευνας των Suwaida & Qasim (2010), που εντοπίζουν ότι δεν υπάρχει άμεσος συσχετισμός. Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί ότι το γενικό πλαίσιο εντός του οποίου στοιχειοθετείται η έρευνα είναι διαφορετικό, επομένως οι διαφορές στα αποτελέσματα θα μπορούσαν εν μέρει να δικαιολογηθούν.

Στο σύνολο τους, οι έρευνες που μελετήθηκαν αναγνωρίζουν ότι εξωτερικοί και εσωτερικοί ελεγκτές συνεργάζονται, και μάλιστα ο εσωτερικός έλεγχος ασκεί σημαντική επιρροή στους εξωτερικούς ελεγκτές.

Συμπεράσματα

Οι συνεχώς αυξανόμενες απαιτήσεις του σύγχρονου επιχειρηματικού περιβάλλοντος, η αύξηση των οικονομικών οργανισμών, η διεθνοποίηση των συστημάτων παραγωγής, η παγκοσμιοποίηση των κεφαλαίων και ο αυξανόμενος ανταγωνισμός, καθιστούν την ύπαρξη των συστημάτων εταιρικού ελέγχου απαραίτητο. Διαμέσου της πολύπλοκης πραγματικότητας, ο ελεγκτικός ρόλος αποκτά βαρύνουσα σημασία, τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε εθνικό επίπεδο (Καραγιώργος, 2007).

Η σημασία του εσωτερικού ελέγχου εντοπίζεται στην ανάγκη των σύγχρονων οικονομικών μονάδων για την επίτευξη στόχων, καθώς διαμέσου του εσωτερικού ελέγχου προσφέρεται η δυνατότητα αποτίμησης, βελτιστοποίησης και αποτελεσματικότερης διαχείρισης των διεργασιών της εταιρείας, του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και των κινδύνων.

Κατ' αντιστοιχία, ο εξωτερικός έλεγχος είναι πομπώδους σημασίας για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των επενδυτών και των λοιπών ενδιαφερόμενων μελών για να βεβαιωθεί η επίτευξη των στόχων και η ανάπτυξη της εταιρείας. Για τον σκοπό αυτό,

ο εξωτερικός έλεγχος, στοχεύει στον ενδεδειγμένο έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης, όπως επίσης και της αντικειμενικότητας και εγκυρότητας αυτών.

Στόχος της έρευνας που πραγματοποιήθηκε ήταν η διερεύνηση της συσχέτισης μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, αλλά και της επίδρασης που έχει ο εσωτερικός έλεγχος στην διενέργεια του εξωτερικού. Για την περάτωση της έρευνας πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση. Η βιβλιογραφική ανασκόπηση μελέτησε εκτενώς άρθρα από την διεθνή βιβλιογραφία προκειμένου να εντοπίσει τις απόψεις που διατυπώνονται σχετικά με τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν.

Από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε για τους σκοπούς της εργασίας, είναι σαφές ότι υπάρχει έντονη αλληλεπίδραση μεταξύ του εσωτερικού και του εξωτερικού ελέγχου. Ο εσωτερικός έλεγχος, βοηθά στην βελτίωση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας των επιχειρήσεων, ενώ ταυτόχρονα τους δίνει την δυνατότητα να εντοπίσουν τις αδυναμίες τους, και να προχωρήσουν στην διόρθωσή τους. Ταυτόχρονα, ο εξωτερικός έλεγχος, επηρεάζει άμεσα την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων. Η αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο μορφών ελέγχου παρέχει στους εσωτερικούς ελεγκτές την απαραίτητη πληροφορία για την αξιολόγηση του ελεγκτικού κινδύνου, ενώ ταυτόχρονα επιτρέπει στους εξωτερικούς ελεγκτές να φέρουν σε πέρας την διαδικασία ελέγχου πιο αποτελεσματικά και αξιόπιστα.

Από την βιβλιογραφική ανασκόπηση που πραγματοποιήθηκε, μπορούμε να εξάγουμε συγκεκριμένα συμπεράσματα για την σημασία, αλλά και την επίδραση που έχει ο εσωτερικός έλεγχος στην διενέργεια του εξωτερικού. Συγκεκριμένα, από όλους τους ερευνητές αναγνωρίζεται η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην διενέργεια του εξωτερικού. Παρόλα αυτά, η κάθε έρευνα που διενεργήθηκε αποδίδει διαφορετική σημασία και εντοπίζει διαφορετικές προσεγγίσεις στον τρόπο με τον οποίο επηρεάζεται ο εξωτερικός έλεγχος από τον εσωτερικό. Κάποιες έρευνες αναφέρουν, ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές χρησιμοποιούν τον εσωτερικό έλεγχο προκειμένου να ελαφρύνουν τον φόρτο εργασίας τους (Schneider, 1985). Ενώ άλλες αναφέρουν ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές βασίζονται στις στρατηγικές τους αποφάσεις στο έργο του εσωτερικού ελέγχου (Argento, Umans, Hakansson & Johansson, 2018). Παρά την ύπαρξη αυτής της διαφοροποίησης στην προσέγγιση της συμβολής του εσωτερικού ελέγχου στην διενέργεια του εξωτερικού, οι ερευνητές τονίζουν την έντονη αλληλεπίδραση που υπάρχει μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου.

Διαμέσου της έρευνας, εντοπίζονται σημαντικά στοιχεία για τα κριτήρια που θέτουν οι εξωτερικοί ελεγκτές αναφορικά με τον εσωτερικό έλεγχο. Τα κριτήρια αυτά σύμφωνα με τις έρευνες των Schneider (1985), Atanasiu, P., Cristina, B. And Florin, B. (2008) ,Haron, Chambers, Ramsi, Ismail (2004) είναι τα εξής:

1. Η επάρκεια (competence (CMP))
2. Η επαγγελματική απόδοση (work (WRK))
3. Η αντικειμενικότητα (objectivity (OBJ))

Επιπλέον, εντοπίζεται η ανάγκη για την βελτίωση της ποιότητας του εξωτερικού ελέγχου, προκειμένου να μπορούν να βελτιστοποιηθούν αντίστοιχα και οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου των οικονομικών μονάδων (Goodwin&Kent, 2006).

Όπως γίνεται αντιληπτό, οι δύο μορφές ελέγχου είναι απολύτως απαραίτητες για την ορθή λειτουργία των σύγχρονων οικονομικών μονάδων. Τόσο οι εσωτερικοί, όσο και οι εξωτερικοί ελεγκτές έχουν διακριτούς ρόλους στο σύγχρονο εταιρικό περιβάλλον. Η εργασία των εξωτερικών ελεγκτών δεν μπορεί να αντικαταστήσει αυτή των εσωτερικών αλλά ούτε και το αντίθετο. Μπορούν μόνο να λειτουργήσουν συμπληρωματικά, εφόσον και οι δυο μορφές ελέγχου διέπονται από «κοινές» αρχές. Οι δυο μορφές ελέγχου θα πρέπει να συνεργάζονται για να επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα στην ελεγκτική διαδικασία, και για να επιτυγχάνεται το καλύτερο δυνατό κόστος για τις οικονομικές μονάδες.

Περιορισμοί

Στην παρούσα διπλωματική εργασία διερευνήθηκε η σύνδεση του εσωτερικού ελέγχου με τον εξωτερικό και πως αυτός επηρεάζει την διενέργειά του. Διαμέσου της έρευνας που πραγματοποιήθηκε αναγνωρίζεται η αναγκαιότητα των διαδικασιών ελέγχου μέσα στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον. Οι περιορισμοί που εντοπίστηκαν, σχετίζονται με την μορφή αυτή καθαυτή της επιλεγόμενης μορφής έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, λόγω της μη άμεσης σύνδεσης της θεωρίας με την πράξη, μέσω της διενέργειας βιβλιογραφικής ανασκόπησης. Για τον λόγο αυτό, η παρούσα έρευνα μπορεί να αποτελέσει πηγή πληροφόρησης για μελλοντικές έρευνες πάνω στον εσωτερικό και εξωτερικό έλεγχο, και στην διενέργεια ερευνών ποσοτικού χαρακτήρα που σκοπό θα έχουν την σύνδεση της θεωρίας με την πράξη.

Βιβλιογραφία

- Allen R D., (1996), *Managing internal audit conflicts*, Internal Auditor, vol. 53, no. 4, Aug. 1996, p. 58+. Accessed 6 Mar. 2021
- Arena M, Azzone G, (2009), *Identifying Organizational Drivers of Internal Audit Effectiveness*, International Journal of Auditing, Volume13, Issue1, March 2009, Pages 43-60, <https://doi.org/10.1111/j.1099-1123.2008.00392.x>
- Argento, Daniela & Uman, Timur & Håkansson, Patricia & Johansson, Annika. (2018). Reliance on the internal auditors' work: experiences of Swedish external auditors. Journal of management control. 29. 10.1007/s00187-018-00272-7. Διαθέσιμο στο:
https://www.researchgate.net/publication/329736546_Reliance_on_the_internal_auditors%27_work_experiences_of_Swedish_external_auditors
- Betti N. ,Sarens G., (2020), *Understanding the internal audit function in a digitalised business environment*, Journal of Accounting & Organizational Change, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print., <https://doi.org/10.1108/JAOC-11-2019-0114>
- Bojorque R., Pesántez-Avilés F., (2020), *Academic Quality Management System Audit Using Artificial Intelligence Techniques*. In: Ahram T. (eds) *Advances in Artificial Intelligence*, Software and Systems Engineering, AHFE 2019, Advances in Intelligent Systems and Computing, Vol 965. Springer, Cham, https://doi.org/10.1007/978-3-030-20454-9_28
- Brody R., GolenS.&ReckersP. (1998),An Empirical Investigation of the Interface Between Internal and External Auditors. Accounting and Business Research. 28. 160-171. 10.1080/00014788.1998.9728907. Διαθέσιμο στο:
https://www.researchgate.net/publication/233435256_An_Empirical_Investigation_of_the_Interface_Between_Internal_and_External_Auditors
- Chambers A.D.,Odar M., (2015), *A new vision for internal audit*, Managerial Auditing Journal, Vol. 30 No. 1, pp. 34-55. <https://doi.org/10.1108/MAJ-08-2014-1073>

- Chun C., (1997), *On the functions and objectives of internal audit and their underlying conditions*, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 12 No. 4/5, pp. 247-250. <https://doi.org/10.1108/02686909710173966>
- Coetzee P, Lubbe D, (2013), *Improving the Efficiency and Effectiveness of Risk- Based Internal Audit Engagements*, *International Journal of Auditing*, Volume 18, Issue 2, July 2014, Pages 115-125, <https://doi.org/10.1111/ijau.12016>
- Colbert, J. L. (1995). “Risk: internal and external auditors operate from two different, official definitions of risk”, *Internal Auditor*.
- Coram P, Ferguson C, Moroney R, (2008), *Internal audit, alternative internal audit structures and the level of misappropriation of assets fraud*, *Accounting and Finance*, Volume 48, Issue 4, December 2008, Pages 543-559, <https://doi.org/10.1111/j.1467-629X.2007.00247.x>
- Debreceeny R, Gray G, (2010), *Financial reporting on the Internet and the external audit*, *European Accounting Review*, Volume 8, Issue ,Pages 335-350 <https://doi.org/10.1080/096381899336078>
- Delbufalo, E. (2012). Outcomes of inter-organizational trust in supply chain relationships: A systematic literature review and a meta-analysis of the empirical evidence. *Supply Chain Management: An International Journal*, 17(4), 377–402
- Felix, William L., et al. “The Contribution of Internal Audit as a Determinant of External Audit Fees and Factors Influencing This Contribution.” *Journal of Accounting Research*, vol. 39, no. 3, 2001, pp. 513–534. JSTOR, Διαθέσιμο στο: www.jstor.org/stable/2672973
- Ganz S, (2014), *The basics of IT audit*, Elsevier edition, USA
- Gepp A, Linnenluecke M, O’Neil T, Smith T, (2018), *Big data techniques in auditing research and practice: Current trends and future opportunities*, *Journal of Accounting Literature*, Volume 40, June 2018, Pages 102-115, <https://doi.org/10.1016/j.acclit.2017.05.003>

- Gómez- Guillamón, A.D, (2003), *The usefulness of the audit report in investment and financing decisions*, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 18 No. 6/7, pp. 549-559. <https://doi.org/10.1108/02686900310482687>
- Goodwin-Stewart, J. and Kent, P., 2006. Relation between external audit fees, audit committee characteristics and internal audit. *Accounting and Finance*, 46(3), pp.387-404.
- Haron, H., Chambers, A., Ramsi, R. and Ismail, I., 2004. The reliance of external auditors on internal auditors. *Managerial Auditing Journal*, 19(9), pp.1148-1159.
- Hatherly D, (2010), *The future of auditing: the debate in the UK*, *European Accounting Review*, Volume 8, 1999, Issue 1, Pages 51-65, <https://doi.org/10.1080/096381899336140>
- Hemaida R., (1997), *A zero- one programming model for internal audit planning*, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 12 No. 7, pp. 331-335, <https://doi.org/10.1108/02686909710180689>
- Humphrey C, Owen D, (2003), *Debating the 'Power' of Audit*, *International Journal of Auditing*, Volume 4, Issue 1, March 2000, Pages 29-50, <https://doi.org/10.1111/1099-1123.00302>
- James K, (2003), *The Effects of Internal Audit Structure on Perceived Financial Statement Fraud Prevention*, *Accounting Horizons* (2003) 17 (4): 315–327., <https://doi.org/10.2308/acch.2003.17.4.315>
- Kent, Pamela & Stewart, Jenny. (2006). The Relation Between External Audit Fees, Audit Committee Characteristics and Internal Audit. *Accounting and Finance*. *Accounting and Finance*. 46. 387-404. 10.1111/j.1467-629X.2006.00174.x.
 Διαθέσιμο στο:
https://www.researchgate.net/publication/279182179_The_Relation_Between_External_Audit_Fees_Audit_Committee_Characteristics_and_Internal_Audit_Accounting_and_Finance
- Kim H, Mannino M, Nieschwietz R, (2009), *Information technology acceptance in the internal audit profession: Impact of technology features and complexity*,

International Journal of Accounting Information Systems, Volume 10, Issue 4, December 2009, Pages 214-228, <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2009.09.001>

Mahzan, N., Lymer, A. (2014), *Examining the adoption of computer-assisted audit tools and techniques: Cases of generalized audit software use by internal auditors*, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 29 No. 4, pp. 327-349, <https://doi.org/10.1108/MAJ-05-2013-0877>

MeigsW, LarsenJ, MeigsR, (1984), *Ελεγκτική*, εκδΠαπαζήση, Αθήνα

Morgan G., (1980), *Internal Audit Role Conflict: A Pluralist View*, *Managerial Finance*, Vol. 5 No. 2, pp. 160-170, <https://doi.org/10.1108/eb013444>

Munro, L. and Stewart, J., 2009. External auditors' reliance on internal audit: the impact of sourcing arrangements and consulting activities. *Accounting & Finance*, 50(2), pp.371-387. Διαθέσιμο: στο: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1467-629X.2009.00322.x>

Nagy, A.L., Cenker, W.J. (2002), *An assessment of the newly defined internal audit function*, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 17 No. 3, pp. 130-137. <https://doi.org/10.1108/02686900210419912>

Nedžad H, Ninoslav G,(2016), *Significance of financial audit reports for decision making of external corporate users*, *Ekonomski izazovi* 2016, vol. 5, iss. 9, pp. 114-125, available at <http://scindeks.ceon.rs/article.aspx?artid=2217-88211609114H&lang=en>

Ngai E, Hu Y, Wong Y, Chen Y, Sun X, (2010), *The application of data mining techniques in financial fraud detection: A classification framework and an academic review of literature*, *Decision Support Systems*, Volume 50, Issue 3, February 2011, Pages 559-569, <https://doi.org/10.1016/j.dss.2010.08.006>

Oussii A.A., Boulila T.N.,(2018),*The impact of internal audit function characteristics on internal control quality*, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 33 No. 5, pp. 450-469, <https://doi.org/10.1108/MAJ-06-2017-1579>

Pop, A., Boța-Avram, C. and Boța-Avram, F., 2008. The Relationship Between Internal And External Audit. *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, 1(10), pp.189-197. Διαθέσιμο στο:

https://www.researchgate.net/publication/23647606_The_Relationship_Between_Internal_And_External_Audit

Rădulescu V, Cruceru A, (2013), *The significance of the audit of distribution and communication policy in increasing organizational performance*, Romanian Journal of Marketing, Jiul-Sep2013, Issue 3, p 46-50, 5p.

Regoliosi, Carlo & Martino, Davide. (2019). A study of the interactions between internal audit function and external auditors in Italy.. Corporate Ownership and Control.16.38-47.10.22495/cocv16i2art4. Διαθέσιμο στο:

https://www.researchgate.net/publication/330992341_A_study_of_the_interactions_between_internal_audit_function_and_external_auditors_in_Italy

Roussy M, Barbe O, Raimbault S, (2020), *Internal audit: from effectiveness to organizational significance*, Managerial Auditing Journal, Vol. 35 No. 2, pp. 322-342. <https://doi.org/10.1108/MAJ-01-2019-2162>

Roussy M., (2016), *Internal audit quality: a polysemous notion?*, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Vol. 29 No. 5, pp. 714-738. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-10-2014-1843>

Sawyer, B. Lawrence (2003). Sawyer's Internal Auditing. The practise of Modern Internal Auditing, The Institute of Internal Auditors, 5th ed., pp. 1061-1102

Schneider, A., 1985. The Reliance of External Auditors on the Internal Audit Function. Journal of Accounting Research, 23(2), p.911.

Suwaidan, Mishiel & Qasim, Amer. (2010). External auditors' reliance on internal auditors and its impact on audit fees: An empirical investigation. Managerial Auditing Journal. 25. 509-525. 10.1108/02686901011054845. Διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/227429887_External_auditors%27_reliance_on_internal_auditors_and_its_impact_on_audit_fees_An_empirical_investigation

Vangen, S., & Huxham, C. (2003). Nurturing collaborative relations: Building trust in interorganizational collaboration. The Journal of Applied Behavioral Science, 39(5), 5-31

- Warming-Rasmussen B, Jensen L, (2010), *Quality dimensions in external audit services- an external user perspective*, European Accounting Review, Volume 7, Issue 1, Pages 65-82, <https://doi.org/10.1080/096381898336583>
- Webster, J., & Watson, R. T. (2002). Analyzing the past to prepare the future: writing a literature review. *MIS Quarterly*, 26(2), xii-xxiii.
- Woodhouse D, (2010), *Quality Improvement through Quality Audit, Quality in Higher Education*, Volume 9, Issue 2, Pages 133-139, <https://doi.org/10.1080/13538320308156>
- Αληφαντής Γ, (2019), *Ελεγκτική*, 4^η έκδοση, εκδ Διπλογραφία, Αθήνα
- Βασιλείου Δ, Ηρειώτης Ν, Μενεξιάδης Μ, Μπάλιος Δ, (2017), *Εσωτερικός έλεγχος για επιχειρήσεις και οργανισμούς*, εκδ Rosili, Αθήνα
- Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC), (2010), *Διεθνή πρότυπα έλεγχου και διεθνή πρότυπα δικλίδων ποιότητας*, διαθέσιμο στο <https://www.taxheaven.gr/attachment/114>
- Ε.Α.Π (2010) Οδηγός Συγγραφής Διπλωματικής Εργασίας - Οδηγός Έρευνας στη βιβλιογραφία, Διαθέσιμο στο: <https://lib.eap.gr/images/SAS.pdf> Σελίδα: 33
- Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδος, (2017), *Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου*, εγχειρίδιο διαθέσιμο στο <https://na.theiia.org/translations/PublicDocuments/IPPF-Standards-2017-Greek.pdf>
- Καραγιώργος, Θ., Δρογαλάς, Γ., Χριστοδούλου, Π. και Παζάρσκης, Μ. (2007). «Η σχέση του εσωτερικού ελέγχου και της διαχείρισης κινδύνου στη σύγχρονη επιχείρηση», Ημερίδα προς τιμή Καθηγητού Κ. Αρ. Ιγνατιάδη, Θεσσαλονίκη
- Παπάς Α, (1999), *Εισαγωγή στην Ελεγκτική*, εκδ Γ. Μπένου, Αθήνα

Αρθρογραφία

Καββαθάς Σ, (2018), *Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος: Διαφορές και ομοιότητες στη σύγχρονη εποχή*, άρθρο στο περιοδικό AccountancyGreece, διαθέσιμο στο <https://www.accountancygreece.gr/%CE%B5%CF%83%CF%89%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B5%CE%BE%CF%89%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CE%AD%CE%BB%CE%B5%CE%B3%CF%87%CE%BF%CF%82-%CE%B4%CE%B9/> (πρόσβαση την 1/3/2021)

Ρούσσου Ρ, (2015), *Ουσιώδες μέγεθος (materiality) βάσει των ΔΠΕ*, άρθρο στο περιοδικό AccountancyGreece, διαθέσιμο στο <https://www.accountancygreece.gr/%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CF%89%CE%B4%CE%B5%CF%83-%CE%BC%CE%B5%CE%B3%CE%B5%CE%B8%CE%BF%CF%83-materiality-%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B5%CE%B9-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B4%CF%80%CE%B5/>